

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK
SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

ULOGA ŠKOLOVANJA I STRUČNOG USAVRŠAVANJA U UPRAVLJANJU
KARIJEROM POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

-Magistarski rad-

Kandidat:

Merisa Zubčević

Broj indexa:772

Mentor:

Prof. dr. Zlatan Bajramović

Sarajevo, maj 2023.

Sadržaj

SKRAĆENICE	4
Uvod.....	5
I DIO	6
1. PROBLEM I PREDMET ISTRAŽIVANJA	6
1.1. Problem istraživanja	6
1.2. Predmet istraživanja	8
1.3. Ciljevi istraživanja.....	8
1.3.1. Naučni cilj	8
1.3.2. Naučna eksplikacija.....	8
1.3.3. Naučna deskripcija	8
1.3.4. Društveni ciljevi istraživanja.....	9
1.4. Hipoteza i indikatori	9
1.4.1. Generalna hipoteza.....	9
1.4.2. Posebne hipoteze	9
1.5. Indikatori	9
1.6. Metode istraživanja.....	10
1.6.1. Osnovne metode.....	10
1.6.2. Opštenaučne metode	10
1.6.3. Metode prikupljanja podataka.....	10
1.7. Izvori podataka	10
1.8. Kategorijalni pojmovi.....	11
II DIO	14
1. Općenito o sigurnosti	14
1.2. Pojam sigurnosti	14

1.2.1. Sigurnost kao jedna od osnovnih ljudskih potreba.....	21
1.2.2. Savremeni kategorijalni koncepti sigurnosti	22
1.2.3.Pojam sistema sigurnosti.....	23
1.3.Sušтина policijskog obrazovanja unutar naučnih disciplina.....	27
III DIO	29
1.Politička struktura Bosne i Hercegovine nakon potpisivanja Dajtonskog mirovnog sporazuma	29
1.2. Interpretacija političkih situacija na stanje sigurnosti u Bosni i Hercegovini	30
IV DIO	31
1. Općenito o školovanju i stručnom usavršavanju policijskih službenika	31
1.1. Obrazovanje/školovanje i obuka budućih policijskih službenika.....	31
1.2. Policijska obuka i stručno usavršavanje	32
1.3.Razvoj karijere policijskih službenika.....	37
V DIO.....	38
1. Reforma policijskog sistema Bosne i Hercegovine.....	39
1.2. Sigurnosni sistem i organizacija policijskih struktura u Bosni i Hercegovini.....	49
1.2.1. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	49
1.2.2. Organizacija i nadležnosti policijskih agencija Bosne i Hercegovine	50
VI DIO	52
1. Obuka i stručno usavršavanje policijskih službenika u Bosni i Hercegovini	52
1.1. Policija Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova BiH	53
1.2. Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova	54
1.3. Policijska akademija ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske.....	55
1.3.1. Vrste policijske obuke, stručnog usavršavanja i osposobljavanja u sklopu Ministarstva RS-a.....	59
Zaključna razmatranja.....	61

Literatura.....70

SKRAĆENICE

AEPTM	Agencija za školovanje i stručno uavršavanje kadrova Bosne i Hercegovine
ARBiH	Armija Republike Bosne i Hercegovine
BD	Brčko ditrikt
BiH	Bosna i Hercegovina
CJB	Centar javne bezbjednosti
DKPT	Direkcija za koordainaciju policijskih tijela
EU	<i>engl. European Union</i> - Evropska Unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMUP	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
FUP	Policijska akademija Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova
GPBiH	Granična policija Bosne i Hercegovine
IPTF	<i>engl. International Police</i> - Međunarodne policijske snage
MUP RS	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske
NATO	<i>engl. North Atlantic Treaty Organisation</i> - Sjevernoatlantski vojni savez
OHR	<i>engl. Office of the High Representative</i> - Ured visokog predstavnika
OSA/OBA	Obavještajno sigurnosna – bezbjednosna agencija
RS	Republika Srpska
SAJ	Specijalna antiteroristička jedinica
SFOR	<i>engl. Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina</i> – Stabilizacijske snage
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SIPA	Državna agencija za istrage i zaštitu
UN	<i>engl. United Nations</i> - Ujedinjene nacije
VŠUP	Visoka škola unutrašnjih poslova

Uvod

Sigurnosna struktura jedan je od sastavnih elemenata sistema nacionalne sigurnosti savremenih država. Ista je namijenjena uspostavljanju sigurnosti na nivou cjelokupnog društva i svakako da je svojstvena svakoj državi ponaosob. Iako većina država ima zajedničke elemente sigurnosne strukture a to su unutrašnja i vanjska sigurnost. Naime, svaki od tih elemenata ima svoje funkcije, koje sprovode strukturni elementi. Strukturni elementi koji su potrebni za provedbu funkcija unutrašnje sigurnosti su: policija, obavještajne službe, inspeksijske službe, carina i drugi organi formalnog društvenog nadzora (Grizold i drugi, 1999:11). Bosna i Hercegovina, kao jedna savremena država ima veoma kompleksan sistem unutrašnje sigurnosti, iz razloga što ima šestnaest policijskih agencija: Granična policija Bosne i Hercegovine (GP BiH), Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Direkcija za koordinaciju policijskih tijela (DKPT), Policija Brčko-Distrikta, dva entitetska ministarstva unutrašnjih poslova sa upravama policije a u Federaciji Bosne i Hercegovine svaki od 10 kantona ima vlastito Ministarstvo unutrašnjih poslova i Upravu policije. U modernim policijskim sistemima, policijsko obrazovanje i usavršavanje, osnova su profesionalizacije policije i razvoja karijere policijskih službenika. Obrazovanje i stručno usavršavanje, ključna je funkcija sistema upravljanja ljudskim resursima u policiji koja omogućava usklađivanje znanja i sposobnosti policijskih službenika sa znanjima i sposobnostima potrebnima za djelotvorno i efikasno obavljanje poslova radnog mjesta. Naime, upravljanje karijerom jeste upravo jedan dugotrajan proces kojima organizacija najprije bira, ocjenjuje, raspoređuje te zatim razvija kadrove koji su zaposleni u istoj, kako bi se zadovoljile sve potrebe i očekivanja te organizacije. Prethodno navedeno se odnosi na i na policijsku organizaciju u pogledu planiranja karijere. Mogućnost napredovanja jeste bitan motivirajući faktor za policijske službenike, te isti ponajprije zanima mlađu populaciju zaposlenika koji ne misle cijeli radni vijek provesti na jednom radnom mjestu u istom opisu poslova. U Federaciji Bosne i Hercegovine postoji Policijska akademija pri Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova. U Republici Srpskoj postoji Policijska akademija pri Upravi za policijsku obuku Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske. Na nivou države postoji Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova koja je organizacijski dio Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine. Obzirom na prethodno navedeno, lahko je zaključiti da je odnos akademija i institucija u BiH jako kompleksan i samim tim veoma je složen proces školovanja i stručnog usavršavanja policijskih službenika. Pored ovoga, policijski službenici imaju

mogućnost školovanja i na drugim ustanovama visokoškolskog obrazovanja. Koliko je složeno školovanje i stručno usavršavanje policijskih službenika? Da li je postojeća struktura za školovanje i stručno usavršavanja adekvatna za policijske službenike u Bosni i Hercegovini? Da li je potrebna reforma kako bi se poboljšalo upravljanje karijerom policijskih službenika?

IDIO

1. PROBLEM I PREDMET ISTRAŽIVANJA

1.1. Problem istraživanja

Okončanjem rata u Bosni i Hercegovini, impliciralo je to da ona postaje “*program*” u sferi interesovanja međunarodnih faktora, koji su nastojali ostvariti adekvatnu reformu tadašnjih policijskih snaga. Uvjetujući mogle promjene, dovelo je isključivo samo do neefikasnog, necentraliziranog policijskog sistema, koji u svojoj suštini ne funkcioniše u kontekstu u kojem je zamišljen (*što primarno ne mora značiti ako je sistem necentraliziran da je i nefunkcionalan*) što na kraju nije slučaj sa BiH. U zavisnosti od toga o kojoj državi je riječ, potrebno je razlikovati nivoe policijskog obrazovanja od nižeg, srednjeg, višeg i visokog policijskog obrazovanja kao i magistarski i doktorski nivo akademskog obrazovanja. U skladu sa prethodno navedenim, trenutno postoje tri nivoa policijske obuke (*niži, srednji i viši nivo*). Osnovna policijska obuka (*sa najmanje četvrtim stepenom školske spreme*) je predviđena za lica koja se osposobljavaju za čin policajca, te je obuka drugog nivoa (*sa najmanje šestim stepenom školske spreme*)¹ predviđena za kadete koji se osposobljavaju za čin mlađeg inspektora. Kakvo je trenutno stanje govori nam to da postoje tri agencije na državnom i entitetskom nivou koje se bave obukom policijskih službenika. Reforma policijskog sistema koja je trajala u periodu od 2002. do 2008. godine, imala je za cilj formiranje jedinstvog obrazovnog sistema policijskih službenika, što je finalno rezultiralo formiranje jedne obrazovne institucije na državnom nivou, a to je Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, u Mostaru. Posmatrajući trenutno stanje, policiju ne treba posmatrati kao demonstratora sile, već kao jedan zaštitni faktor, koji će uvijek biti u pripravnosti da pruži zaštitu građanima koja im je u tom trenutku potrebna. S, obzirom na

---

¹ Osim u MUP KS, zakon o policijskim službencima, gdje je 2020. godine izmjenom zakona propisan niz posebnih kriterija u pogledu uslova za pristupanje akademiji.

navedeno, konceptualna projmen a reformskog procesa se odnosila na uvođenje policijskog rada u zajednici (eng. Community policing), preciznije, koncept koji se bazirao na to da centralnu ulogu imaju ljudska prava, lična sigurnost i odnos sa građanstvom. Pored ovih promjena, uveden je i novi pristup i to preventivni pristup u sprovođenju policijskih poslova, jer represivna uloga se stavlja u “*drugi plan*”. Namjena pomenutog pristupa je bila da eliminiše, spriječi, i ublaži posljedice ugrožavajućih pojava nasuprot represivnoj funkciji koja je vrlo često, destruktivna, agresivnija. Novi pristup je zahtijevao dodatno edukovanje i obuku, sve kako bi svoju ulogu upotpunio i realizirao (Spahić, 2012:251).

Proces tranzicije je uvjetovao da ipak postoje nastojanja koja su usmjerena u pravcu uspostavljanja vladavine prava, usvajanja demokratskih principa, sa ciljem postizanja većeg stepena sigurnosti. Obučeni i edukovani policijski službenici kao takvi, koji ispunjavaju navedene uslove, su u datom momentu pripremljeni da adekvatno odgovore na sve ugrožavajuće faktore. Kao što je gore navedeno policijski rad u zajednici koji datira unazad godinama, podrazumijeva da policijski službenici osiguraju zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda građanima koja su im najprije zagantovana Ustavom jer su svakodnevno u kontaktu sa istim. Prevažodno, da bi policijski službenici mogli svojom ulogom zaštititi građane, najprije treba da postoje institucije koje bi kroz svoj vid obuke i obrazovanja to i omogućile. Razjedinjenost sistema obuke i obrazovanja smatra se jednim od osnovnih problema, što nije nova pojava za BiH. Ono što je potrebno izvršiti jeste usklađivanje dijelova programa obuke, a posebnu pažnju treba posvetiti rukovodnom kadru koji je odgovoran za donošenje veoma važnih i strateških odluka. Kada je riječ o osnovnoj obuci za čin policijac, ona jeste univerzalna na nivou države BiH i traje 12 mjeseci i svakako da ima svoje nedostatke, te je neophodno ispitati kompetentnost kadrova koji su uključeni u samu obuku, kao što su: ispitivači, instruktori i drugi. Naime, treba spomenuti i rukovodni kadar Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, nekadašnja Visoka škola unutrašnjih poslova (VŠUP), koja je školovala kadrove za čin mlađeg inspektora na osnovu trogodišnjih i četverogodišnjih studija, danas je dio Univerziteta u Banja Luci, odnosno Fakulteta za bezbjednost. Ono što je pružala VŠUP, bio je širok spektar znanja iz različitih oblasti kao što su pravo, kriminalistika, bezbjednosti, svakako uz obuku rukovanja oružjem, ovladavanje borilačkim i odbrambenim vještinama. Uporedivši nekadašnji i današnji model obuke u trajanju od šest mjeseci, nesumnjivo je jasno da je taj period nedovoljan da bi se cjelokupni sistem znanja i vještina savladao. Također, niz je i drugih problema koji su pristuni

godinama unutar policijskih agencija a koji su produkt supstratno različitog pristupa obrazovnim ciklusima za rukovodne pozicije unutar istih. U kontekstu napredovanja, prednost bi trebalo dati onim kandidatima koji imaju stečenu fakultetsku diplomu u institucijama, naravno koja je usko vezana za usmjerenje sigurnosnog karaktera, pa s tim u vezi veliki je opseg problema koji čine jednu kompleksnu situaciju koja proizilazi iz zbira i ne tako dobrih rezultata i nedostataka u realiziranju uopšte profesionalnog policijskog djelovanja.

1.2. Predmet istraživanja

S, obzirom na to da je predmet istraživanja obuka i obrazovanje policijskih službenika, dotaći ćemo se i zakonskog okvira po kojem centri za obuku i obrazovanje istih funkcionišu. Budući na specifičnost političkog okruženja u Bosni i Hercegovini, a pri tom se misli na decentralizirani sistem obrazovanja i obuke policijskih službenika, gdje se želi kroz ovaj magistarski rad približiti uistinu nedostatak istog, sve kako bi se u konačnici predstavio i nekada eventualno ostvario, kroz neki oblik reforme, uistinu funkcionalan, samim tim i adekvatan model obuke policijskih kadrova, a koji bi bio prepoznatljiv po svojoj mobilnosti i načinu na koji se unapređuje cjelokupna sigurnost u državi.

1.3. Ciljevi istraživanja

1.3.1. Naučni cilj

Na osnovu saznanja o predmetu istraživanja izdvajaju se sljedeći naučni ciljevi istraživanja:

1.3.2. Naučna eksplikacija

Naučnom ekspilacijom kao naučnim ciljem se nastoji postići “naučno saznanje o uzročno-posljedičnim odnosima, društvenim zakonima i naučnim objašnjenjima“ (Termiz, 2009:222).

Stoga je naš eksplikacijski cilj utvrditi uzroke koji utiču na obuku i obrazovanje policijskih kadrova, sve kako bismo došli do objašnjenja poblema efikasnosti sistema obuke i obrazovanja, kroz analizu različitih negativnih faktora, a koji se ogledaju kroz političku prizmu sa reprekusijama na bezbjednosni sistem.

1.3.3. Naučna deskripcija

Naučnom deskripcijom se razmatraju uzroci kao što je prethodno navedeno, kako bi se što bolje i na jedan konkretniji i razumljiviji način tema magistarskog rada prezentovala.

1.3.4.Društveni ciljevi istraživanja

Od velikog je značaja da društvo shvati i da se upozna, osobito naučna javnost koja se bavi kreiranjem sigurnosne politike BiH, sa svim modelima koji su aktualni što se tiče obuke i obrazovanja policijskih službenika, odnosno da spoznaju sve nedostatke istog, kako bi mogli kreirati i predstaviti mogućnost poboljšanja tog modela. Smatra se da je to jedini način da se predloži jedan općeprihvaćeni model za sve policijske agencije u BiH, uzimajući u obzir sve ono što će analiza uzroka i posljedica (u nastavku), savremenog modela na sigurnost, doprinijeti jednoj društvenoj zajednici.

1.4. Hipoteza i indikatori

1.4.1.Generalna hipoteza

Neadekvatna obuka i obrazovanje policijskih kadrova u BiH na svim nivoima utiče na sami razvoj karijere policijskih službenika.

1.4.2.Posebne hipoteze

1. Politčko uređenje *de jure* a samim i tim *de facto* određuje sistem sigurnosti i samu organizaciju unutar policijskih agencija.
2. Koordinacija između poprilično velikog broja policijskih agencija na prostoru BiH predstavlja problem zbog izostanka unificiranog modela obuke i principa rada, a koji se reflektuju kroz različite vidove stručnog usavršavanja budućih policijskih kadrova.
3. Jedinstveni i sveobuhvatni model obrazovanja i obuke policijskih službenika treba da nesumnjivo pozitivno utiče na cjelokupan sigurnosni sistem, odnosno na njihovu efektivnost i koordinisanost u kontekstu sveukupnosti sigurnosnog sektora na svim nivoima.

1.5.Indikatori

Indikatori predstavljaju veoma značajne elemente svakog sazajnog procesa. Knjige, i ostali dokumenti čiji sadržaj se vezuje za temu istraživanja, članci i sl.

1.6. Metode istraživanja

1.6.1. Osnovne metode

Analiza - obzirom da ćemo koristiti knjige, naučne radove, i drugi dokumenti nastojat će se izdvojiti svi potrebni podaci u svrhu ovog istraživanja.

Sinteza - Metoda sinteze je postupak naučnog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije. Iz svih nevedenih relevantnih podataka te činjenica koji će biti prezentirani u nastavku, rad će biti zaokružen složenijim zaključkom koji upotpunjuje tematsku cjelinu.

1.6.2. Opštenaučne metode

Analitičko deduktivna metoda – ona će nam pomoći u otkrivanju naučnih objašnjenja i velikog uticaja na sigurnost savremenog modela obuke i obrazovanja policijskih kadrova u BiH.

1.6.3. Metode prikupljanja podataka

Metoda analize sadržaja – njom otkivamo, definišemo i odabiremo podatke. Prednost ove metode je što omogućava istraživanje na daljinu, bez obzira u kom vremenu se vrši istraživanje.

1.7. Izvori podataka

Kroz ovo istraživanje i u samu svrhu istog koristit će se izvori koji se po svom sadržaju podudaraju sa predmetom istraživanja. Literatura podrazumijeva knjige, dokumente, web izvore o sigurnosti, obuci i obrazovanju policijskih službenika i policijskim agencijama.

1.8. Kategorijalni pojmovi

Sigurnost²/bezbjednost³ je širok i kompleksan pojam. Dio je i predstavlja svaki segmenta života i društva.

Moguće ga je jedino razumjeti ukoliko se posmatra sa interdisciplinarnog aspekta. Biti će navedeno par definicija pojma sigurnost iz različitih izvora.

“Podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitog oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenog ugrožavanja... Unutarnja sigurnost podrazumijeva mogućnost za funkcioniranje ustavnog, ekonomskog i pravnog sistema u državi, stepen ugroženosti i zaštite ljudi (građana), njihovih prava, materijalnih dobara u ličnoj i svakoj drugoj svojini itd... Sigurnost države je jedan od njenih osnovnih atributa i funkcija koja zavisi od općeg stanja u državi i od organizacije njene zaštite...”⁴

Oblici i uslovi sigurnosti su se razvijali paralelno sa razvojem ljudskog društva kroz historiju. Sigurnost je postojala prije nastanka države i prava. Prije nastanka modernih društava, obaveza gospodara je bila da obezbijedi sigurnost podređenima, kao i potpuno zadovoljenje njegovih potreba, s pretpostavkom da podređeni se pokoravaju njegovom autoritetu.

Mnoštvo je teorijskih razmišljanja upotrebe samog termina i različitih znanstvenih pogleda na sigurnost, posebno ako znamo da je ovaj termin kao osnovna vrijednost međuljudskih odnosa koristi u svim oblastima života i rada, ali s osnovnim ciljem na očuvanju i ostvarivanju sigurnosti građana. Bez odgovarajućeg nivoa sigurnosti nema ni individualnih sloboda građana. Međutim niti u jednom društvu se ne može ostavriti maksimalna sigurnost, niti apsolutna sloboda. Radi se o potrebi obezbijedenja ravnoteže između sigurnosne zaštite osnovnih prava i sloboda građana i interesa društvene zajednice. U tom smislu se sloboda i sigurnost treba prevasodno shvatiti kao

---

² Etimologija pojma sigurnost potiče od latinske riječi *securitas*-*atis*, što znači sigurnost, odustvo, opasnost i izvjesnost, zaštićenost, neustrašivost (*securus* lat. - siguran, bezbrižan, pouzdan, neustrašiv, itd.) (Masleša, 2001:2).

³ U političkoj enciklopediji *bezbjednost* se definira u najširem potrebnom pravno smislu. Ona obuhvata mjere i aktivnosti, čuvanja i zaštite od ugrožavanja nezavisnosti i integriteta jedne zemlje i unutrašnjeg ustavnog i pravnog poretka. U prvom slučaju se govori o vanjskoj, a u drugom o unutrašnjoj *bezbjednosti*. (Politička enciklopedija, Beograd, 1975, str. 79.)

⁴ Izet Beridan, Ivo Tomić, Muharem Kreso, Leksikon sigurnosti, DES, Sarajevo, 2001. str. 348.

varijabilne veličine, s obzirom na divergentne, konfliktne i nepomirljive interese pojedinaca i grupa u svakom društvu. (Masleša, 2001:4)

*Policija*⁵ je veoma važan pojam za predmet ovog istraživanja, jer se tokom historije mijenjao način djelovanja policije u društvu. Policija je izvršno civilno tijelo države kojoj je povjerena dužnost održavanja javnog reda i mira i provođenja propisa za sprječavanje i otkrivanje kaznenih djela. Stalno širenje funkcija države za razvitak, demokraciju i dobrobit naroda, sve veća složenost života i društvenih odnosa, nameću policiji sve novije obveze u suvremenom društvu. Danas u savremenom društvu policija treba da obavlja niz usluga i hitnih funkcija, a ne samo prevenciju i otkrivanje kriminala te održavanje reda i mira. Ovisnost ljudi o policiji se povećala jer traže pomoć policije čak i u drugim situacijama, bilo da se radi o prirodnoj katastrofi ili porodičnim nesuglasticama. Današnja policija ne samo da pruža sigurnosne usluge, već pruža mnoge ljudske i socijalne usluge. Stoga, kako bi policijske snage bile djelotvornije i učinkovitije, potrebne su društvene, političke i ekonomske promjene u borbi protiv nadolazećih problema društva kako bi se ljudi osjećali sigurnima u društvu. Međutim sigurnost je veoma kompleksan pojam koji nije moguće osigurati bez aktivnog učešća svih članova društvene zajednice.

Postoji mnoštvo različitih definicija policije, koje su vremenom nastajale u različitim kontekstima, formalnim, pravnim, materijalnim pristupima i sl.

“Grč. *politeia* – uređen državni život, ustanova određena za čuvanje javnog reda i mira u državi”.⁶

Policiju bismo mogli definisati kao složen, specifičan i dinamičan izvršni organ vlade koji je, u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, zadužen za održavanje unutrašnje sigurnosti u društvu, koristeći se legitimnom upotrebom sredstava prinude, pridržavajući se strogo etičko-profesionalnih principa u vršenju svojih dužnosti. (Masleša, 2001., str. 176.)

Policijski službenik prema Zakonu o policijskim službenicima BiH su pripadnici policijskih organa, kao što su Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Granična policija Bosne i Hercegovine i Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine, koja primijenjuju

---

⁵ Etimološki govoreći, riječ 'policija' je izvedena od grčke riječi '*polis*' što znači grad ili država, i od tog pojma je izveden pojam *politeia*, u značenju državnog uređenja, ustava, uprave i upravljanja državom.

⁶ Izet Beridan, Ivo M. Tomić, Muharem Kreso, Leksikon sigurnosti, DES, Sarajevo, 2001. str.286.

policijska ovlaštenja propisana ovim zakonom i postupaju kao ovlaštena službena lica prema zakonima o krivičnom postupku u BiH.⁷

S obzirom na zakone koji su usvojeni na osnovu entiteta, distrikta Brčko, kategorija policijski službenik je gotovo jednako definisana.

Policijsko obrazovanje i obuka

Za ukupnu uspješnost funkcionisanja savremenih organizacija, obrazovanje predstavlja najkompleksniju aktivnost, a za funkciju upravljanja ljudskim potencijalima najvažniju podfunkciju. Obrazovanje kao proces ne predstavlja ograničen period jer društvo ne prepoznaje završetak obrazovanja. Ono postaje cjeloživotna aktivnost pojedinca.

Sistem policijskog obrazovanja i stručnog usavršavanja jedan je od najsloženijih koherentnih obrazovnih sistema. Budući da mu je suštinska zadaća odgovoriti na obrazovne potrebe policijskog sistema, njegova složenost determinirana je upravo organizacijskom složenošću i specifičnošću policijskog sistema.

Ključni elementi obuke se odnose na praktično usvajanje svih vještina nužno potrebnih za obavljanje policijskih poslova, dok obrazovanje podrazumijeva usvajanje teorijskih znanja i u određenoj mjeri praktičnih vještina. Može se zaključiti da se policijski službenici moraju konstantno razvijati, sticati nova znanja i vještine, kako bi svoje zadaće mogli obavljati kvalitetno i odgovorno, u skladu s propisima i na taj način dati svoj doprinos stvaranju društva u kojem će se građani osjećati sigurno i biti maksimalno zaštićeni od svih kriminalnih aktivnosti.

---

⁷ Zakon o policijskim službenicima, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine broj: 27/04, 63/04, 5/06, 15/08, 63/08, 35, 09, 07/12.

II DIO

1. Općenito o sigurnosti

1.2. Pojam sigurnosti

Sigurnost kao pojam, je prisutna od samog postanka čovjeka, jer je on prepoznao mnogo prijetnje koje su potencijalno mogle ugroziti njega ali i njegovu zajednicu. Dakle javlja se od momenta kada je čovjek postao svjestan opasnosti od drugog čovjeka ili prirode. Veoma je teško izdvojiti jednu univerzalnu definiciju pojma sigurnosti, jer sam obim pojma obuhvata široku perspektivu značenja, tumačenja i to sve u zavisnosti iz kojeg ugla posmatrač (istraživač) želi pristupiti istom. Sama upotreba pojma sigurnost u skoro svim oblastima života na određen način otežava jednu općeprihvaćenu definiciju. Za vrijeme Hladnog rata glavni subjekt sigurnosti bila je država. Dakle, država je ta koja se trebala osigurati, kroz vojnu moć kako bi se zaštitio zapravo njen teritorijalni integritet, suverenitet te vitalni interesi i vrijednosti. Ozbiorom na opasnosti koje sa sobom donose djelatnosti spoljnog i unutrašnjeg neprijatelja, ona može biti vanjska i unutrašnja. Vanjska se odnosi na nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet države, a unutrašnja na nesmetano funkcionisanje konkretnog ustavnog poretka, odnosno, društveno-političkog, ekonomskog i pravnog sistema i zaštićenost drugih dobara, vrijednosti i objekata zaštite. (Beridan, Tomić, Kreso, 1996:199). U najširem političko-pravnom smislu prema Abazoviću (2012:27), također sigurnost obuhvata mjere i aktivnosti čuvanja i zaštite od ugrožavanja nezavisnosti i integriteta jedne zemlje i unutrašnjeg ustavnog i pravnog poretka. Tako je u prvom planu bila vojna dimenzija sigurnosti, dok su sve ostale bile posmatrane u drugom kontekstu, ili su bile zanemarivane. Na primjer, ekonomski aspekti sigurnosti su bili posmatrani u kontekstu jačanja sposobnosti države za razvoj njene vojne moći. Kraj Hladnog rata, označio je početak preispitivanja takvog tradicionalnog pristupa sigurnost te je uticao na

promjene sigurnosnih paradigmi jer je nestao dotadašnji međunarodni bipolarni poredak i stvoren je novi – unipolarni. Stabilnost međunarodnog poretka je prisutna u odnosima među državama, jer danas najveće prijetnje globalnom miru i sigurnosti ne proizilaze iz sukoba između velikih i glavnih političkih entiteta, već iz povećanih socijalnih nereda u državama, društvima na osnovu etničkih, rasnih, vjerskih, jezičnih i drugih razlika, čije posljedice ne ostaju ograničene na države u kojima se odvijaju, fenomen neuspjelih država, međunarodni terorizam i organizirani kriminal, energetska sigurnost, ekološka sigurnost, nejednaki ekonomski razvoj, proliferacija konvencionalnog naoružanja i oružja masovnog uništenja te drugi izazovi koji više nemaju isključivo vojnu dimenziju sigurnosti. Svi ovi procesi pokazali su kako se sigurnost više ne može promatrati primarno kao sigurnost države, a rješavanje sigurnosnih problema primarno kroz upotrebu vojne sile ili samo na razini nacionalne države. Tako je širenje koncepta sigurnosti na druge dimenzije sigurnosti – političku, ekonomsku, socijalnu, ekološku sigurnost – odnosno razvoj koncepta ljudske sigurnosti koji kao referentni objekt sigurnosti stavlja sigurnost pojedinačane države doveo i do razvoja sigurnosnih studija kao novog okvira proučavanja sigurnosti (Collins, 2010:3). Upravo zbog takvih i sličnih događaja dolazi do promjene u percepcijama sigurnosti, politikama i na kraju sigurnosnim praksama.

Osvrćući se na Collinsa, nakon Hladnog rata najveći uticaj na poimanje sigurnosti učinila je opća globalizacija. Opći globalizacijski procesi su doveli do rastuće međuovisnosti društava i država ne samo na ekonomskom, već i na sigurnosnom polju. Globalizacija, predstavlja međunarodni sistem koji diktira domaću politiku i vanjske odnose bilo koje zemlje i jednostavno nije moguće izbjeći sve vanjske uticaje. Iz toga proizilazi da jedna prijetnja koja nastane u globalizaciji, a da pri tome nastane na jednom kraju svijeta, imati će zasigurno posljedice na države i društva na drugom kraju svijeta, udaljenom i hiljadama kilometara. To znači da su mnogi mehanizmi globalizacijskih procesa, kao vanjski faktor značajno uticali na ponašanje država u području sigurnosti, naročito jer prijetnje suverenitetu i teritorijalnom integritetu su izgubile na svom značaju, te su uvjetovali potrebu sve većeg povezivanja i međuzavisnosti savremenog društva. Tim slijedom su se morali razviti drugi sektori sigurnosti, što je impliciralo da je sigurnost danas interdisciplinarni pojam koji je našao primjenu u skoro svim djelatnostima, kao što su: vojno-odbambena sigurnost, privredna sigurnost, ekološka sigurnost, politička sigurnost, socijalna, zdravstvena sigurnost, energetska sigurnost i sl. U odnosu na navedeno kao

primjer općeg globalizacijskog procesa jeste rapidno međusvjetsko kretanje kapitala, ljudi i tržišta općenito. S tim u vezi u periodu kasnih 90-tih godina i ranih 2000-tih dešava se upravo najveće kretanje ljudi i roba, obzirom na pad željezne zavjese odnosno Berlinskog zida koji je razdvajao svijet na dva bloka odnosno uređivao svijet blokovskom podjelom. Ovdje ističemo podatak da je nagli porast kretanja uticao i na namjere i intencije svjetskih sila da se bolje pozicioniraju na globalnom aspektu pa za navesti kao jedan od sigurnosnih izazova jeste upravo intencija rusije na afganistanskom polju, a koja je produbljena daljnim američkim intencijama naročito nakon napada 11tog septembra 2001. godine, gdje je upravo tim činom pokrenut jedan val koji do dan danas nije zaustavljen a to su upravo valovi koji predstavljaju sigurnosni izazov za sve zemlje svijeta. S tim u vezi analogno globalizaciji, ono što se može uočiti na makroplanu, pa i na mikroplanu jeste upravo odgovori zemalja, pokreta, vlada, vlasti i ostalih društvenih zajednica na takva dešavanja koja su domino efektom izrodila mnoga žarišta diljem svijeta, a koja se upravo ogledaju na kako svjetskoj sceni tako i na ostalim planovima makro i mikro tipa. Posebice je to uočeno da kada je globalizacija počela u punom jeku od 2000-tih i dalje sigurnosni izazov je dostigao svoj vrhunac, a da sve sigurnosne instance do tog momenta koji se je vrlo brzo razvio nije bio dovoljno spreman da odgovori pravoremeno odnosno da prevencijom spriječi scenarije koji su zadesili kako Sjedinjene Američke države tako i ostatak svijeta. Prema tome pored svjetske globalizacije koja se je u negativnom svjetlu ponajviše odrazila na sigurnost, ona je ipak svoje prateće negativne efekte ostavila i na sigurnosno – političkom, ekonomskom, socijalnom i ekološkom polju.

Osvrćući se na negativne pojave koje su ostavile trag koji je vidljiv i danas, bitno za navesti jeste upravo socijalni i politički problem koji je nakon pada Berlinskog zida 90-tih godina ponovno došao u fokus javnosti jer se jačanjem dvije najveće svjetske sile a unazad nekoliko godina u isto se pored SAD-a i Rusije može uračunati i NR. Kina, pa i Indija, ponovno se stvara scenariji podjela na općem planu, a koji svoje posljedice može replicirati iz onih koji su nastale i dijelom se smirile intenzitetom u 2010-tim godinama gdje je svjetska scena bila bez globalne krize i gdje se je svijet nalazio u odnosu na period 2000-tih i post 2020-tih u takoreći blagostanju. Uticaj globalizacijskih procesa ne samo da je doveo do povrata historije u periode 90-tih godina, već je izazvao nove probleme koji do tada nisu bili u fokusu odnosno nisu bili u tolikoj mjeri povezani

sa ostalim, poput klimatskih odnosno privrednih poremećaja u snadbjevanju općeg globalizacijskog toka kretanja ljudi i roba a samim tim i ukupnosti sigurnosne situacije, već su isti postali sigurnosno interesantni, tako se uzajamnost ekonomije, politike sigurnosti, socioloških fenomena i ekologije sada posmatra i proučava kroz sigurnosno – interesantu pojavu. Takav vid sigurnosno interesantne pojave nesumjivo utiče na trendove kroz koje se iste tretiraju i to na način da je za kvalitetno, tačno, pravovremeno i ciljano tretiranje neophodan angažman većeg broja instanci koje nisu postojale do tada. Prema svim uzajamnim pojavama koje su u današnjem vremenu interesantne ističe se jedna pojava kao izrazito bitna a to je upravo ekološka globalizacija. Ekološka globalizacija kao pojava sa svog negativnog aspekta može se tumačiti kao intencije svjetskih sila da nametnu one ekološke metode, sredstva, načine upravljanja koje njima odgovaraju, a koje opet ne mogu biti niti su odgovarajuće za pojedine zemlje udaljene stotinama ili čak hiljadama kilometara daleko. Ta opisana pojava se također promatra kroz sigurnosni izazov kroz posebna istraživanja, a naročito se odnosi kroz institucionalna obavještajna zapažanja zemalja koje su pod uticajem svjetskih sila globalizacijom. Takav vid zapažanja implicira i česte sukobe na globalnoj sceni koje opet često izazivaju netrpeljivosti između „svjetskih igrača“ tako da se sve navedeno može posmatrati kao izazov koji utiče i na samu državu i njenu hijerarhiju kroz podrivanje sistema radi obezbjeđenja namjera i često negativnih nastojanja svjetskih sila da se takve tehnologije uvedu u sistem sigurnosti gdje bi zemlje koje bi dopustile procese globalizacije bile pod direktnom kontrolom svjetske sile, ali i njena nezavisnost bi bila uslovno rečeno narušena uplitanjima kroz globalizaciju. Globalizacija kao pojam ne mora nužno biti negativna, naime, postoje mnoge pozitivne strane iste naročito kod slabije razvijenih zemalja, ali ne onih zemalja koje su siromašne rudama ili prirodnim, a samim tim i privrednim bogatstvima, već onim zemaljama koje ne mogu ili ne znaju kako da iskoriste takav vid blagostanja. Za primjer jeste upravo zemlje Afrike koje su enormno bogate izrazito rijetkim rudama ali koje su pod snažnim globalnim uticajem i gdje se na svjetskoj sceni „bore“ glavni igrači za zauzimanje takvih područja upravo radi plasiranja svojih proizvoda da li kroz radnu snagu ili privredno prisustvo putem koncesija koje dobivaju i gdje se kroz strana direktna ulaganja ostvaruje pravo na vlaništvo nad zemljom koju su koncesionim ugovorom dobili na planu eksploatacije – rastom aktivnog kapitala. Ni Bosna i Hercegovina nije zaobiđena u procesu globalizacije pa je tako u Bosni i Hercegovini prisutan veliki strani faktor koji je potreban ali koji često sa sobom nosi i negativne efekte počev od energetske zavisnosti obzirom da su sva

prirodna bogatstva pod koncesijama stranih kompanija i koje diktiraju cijene na tržištu, a gdje se opet javlja gorući problem mogućih koruptivnih pojava na mikroplanu a koji je upravo posljedica procesa globalizacije. Ovo direktno utiče u konačnici i na sam vid obrazovanja za prilazak takvom faktoru kada on stupi na tlo Bosne i Hercegovine ili kada iskaže namjeru dolaska na tržište i ulaganja, pa je samo ulaganje gledano sa svoje pozitivne strane jako bitno za političku stabilnost koja je i preduslov za dolazak, ali i kada se gleda sa negativne strane bitnost za spremno i sigurno okruženje zavisi opet u krajnjoj liniji od instanci države kako će i na koji način prepoznati moguće malverzacije na planu ulaganja a koje se direktno mogu odraziti na narušavanje ekoloških standarda, sigurnosnih standarda te u konačnici i političkih, a samim tim i globalne pozicije države u koju ulože svjetske sile tehniku i/ili proizvodne pogone.

U skladu sa namjerom eksplicitiranja poznatih punktacija o sigurnosti općenito, potrebno je naglasiti da se pojam sigurnosti i bezbjednosti može shvatiti u tri smisla: kao *funkcija sigurnosti države* - zakonima i drugim normama određeni su organi i subjekti koji je vrše; kao *stanje sigurnosti*, na osnovi elemenata, tj. podataka o aktivnostima nosilaca ugrožavajućih djelatnosti *u i prema datoj državi*, *utvrđuje se stepen ugroženosti odnosno sigurnosno stanje*, i kao *služba sigurnosti* - organi čija je dužnost da vršeći poslove iz svoje nadležnosti primjenom odgovarajućih metoda i mjera otklanjaju djelatnosti kojima se ugrožava javni poredak ili bezbjednost struktura države. (Abazović, 2012:27)

Ne postoji apsolutna i potpuna sigurnost. Određeni stepen sigurnosti je moguće postići, odnosno onaj koji zadovoljava osnovne uvjete života. Uistinu, prema mišljenju mnogih relevantnih autora (Grizold, Buzan, Tatalović, Cvrtila, Masleša i dr.) sigurnost u današnjem svijetu, kada su države nosioci vlasti sa vlastitim instrumentima prisile (vojska, policija, itd.) sigurnost odnosno bezbjednost jedne zemlje je njena sistemska djelatnost. Suštinski, to je stanje u kojem je obezbijeđen uravnoteženi fizički, duhovni, društveni i materijalni opstanak pojedinca i društvene zajedniceu odnosu prema drugim pojedincima, društvenim zajednicama i prirodi“ (Smajić, 2009:192). Abazović je u suštini izvršio nadopunu ove definicije sa entitetom *duhovni*, obzirom da je entitet „*duhovni*“ jedan od ključnih faktora stabilnosti ili nestabilnosti jednog društva. U skladu sa navedenom definicijom i da bi sigurnost funkcionirala kao jedan imanentni strukturni element društva, neophodno je da svaka država uvrđi bezbjednosnu, odnosno *sigurnosnu*

*politiku*⁸ koja proizilazi iz *sigurnosnog stanja*.⁹ U prikazivanju djelatnosti vanjske i unutrašnje prijetnje, potrebno je da se prepoznaju snage, žarišta, objekti napada, metodi i oblici ispoljavanja i utjecaja koje ostvaruju nosioci sigurnosnih prijetnji kao i *konfliktna*¹⁰ i krizna stanja na određenim neuralgičnim tačkama i njihovi uzroci koji pogoduju neprijateljima uz ostvarivanje ugrožavajuće djelatnosti. U procjeni elemenata koji čine sigurnosno stanje, neophodno je detektirati tendencije i namjere nosilaca ugrožavajuće djelatnosti pojedinačno. Službe sigurnosti pružaju elemente za sigurnosno stanje državnim i drugim organima i tijelima koji vrše sigurnosnu procjenu.

Savremeno shvaćanje sigurnosti podrazumijeva multidisciplinarni pristup odnosno posmatranje sigurnosti kroz četiri općeprihvaćena nivoa: nacionalni (državni), međunarodni, regionalni i globalni nivo sigurnosti (Tatalović, Bilandžić, 2005:10-15).

U toku posljednje dvije decenije dvadesetog stoljeća, a naročito nakon završetka Hladnog rata, sistem međunarodnih odnosa su pretrpjeli mnoge promjene. Kraj bipolarnog uređenja je uvjetovao mnoge velike promjene, kao što su ubrzan proces globalizacije, opći trend deteritorijalizacije raznih političkih, ekonomskih, društvenih i sigurnosnih pitanja itd. Ovo su samo neki od faktora koji su uticali na međunarodni sistem, ali i na sistem sigurnosti općenito. Nastankom unipolarnog svijeta, sigurnosni paramteri su se promijenili te sigurnost suverenih

---

⁸ Bezbjednosna, odnosno sigurnosna politika treba da, vodi prvenstveno računa o: opstanku države, nacionalnom opstanku, fizičkom samoodržanju, teritorijalnom integritetu, i političkoj samostalnosti, te kvalitetu života građana. U tom smislu podrazumijevamo vanjsku sigurnost, odbrambenu sigurnost, vanjsku i unutrašnju privrednu sigurnost i finansijsku sigurnost te unutrašnju sigurnost. No, kada je riječ o definiranju unutrašnje sigurnosti, izdvajaju se pravna sigurnost, javna bezbjednost kao supstitut lične ili grupne sigurnosti i socijalna sigurnost. A područja tangiranosti bezbjednošću, odnosno sigurnošću su vojna, politička, privredno gospodarska, socijalna i ekološka (Abazović, 2012:31).

⁹ Sigurnosno stanje je skup ugrožavajućih elemenata koji se pojedinačno i skupno odražavaju na stanje sigurnosti i raspoloženje ljudi na datom prostoru, sreditini, ili u objektu u određeno vrijeme. Sadržinu sigurnosnog stanja čine: stanje reda i mira, kretanje kriminaliteta kojim se napada na ličnu i imovinsku sigurnost građana i društvenu imovinu; aktivnosti stranih država, djelatnosti nekih ekstremnih organizacija i međunarodna situacija (Abazović, 2012:30).

¹⁰ „Konflikt (conflictare – udarati što od što; boriti se), sukob, spor, rasprava koja prijeti da će se još više zaplesti, borba, rat, oružani sudar“ (Beridan, 2003:17).

država ne podrazumijeva samo odbrana teritorija od vanjske prijetnje koja dolazi također od suverene države, već i kontrola transnacionalnih prijetnji koje dolaze od nedržavnih aktera. Te prijetnje nisu nove, one su i prije postojale, samo što su u novonastalim okolnostima dobile na ugrožavajućem značaju. Prethodno implicira da države odražavaju svoje politike onako kako se stanje sigurnosti mijenja, historijski gledano, jer reaguje na sve promjene u svijetu.

Univerzalno shvaćanje pojma sigurnosti u savremenim civilizacijsko-kulturnim odnosima rezultat je inter i multidisciplinarnosti određenih područja društvenog djelovanja (vojno-odbrambenog, ekonomskog, privrednog, energetskog, kulturnog, ekološkog, socijalnog, finansijskog, političkog i dr.) koji su u sve većoj međuzavisnosti i koji koegzistiraju (Smajić, 2009:195). Svaka država nastoji da osigura bolju kvalitetu života jednog društva, tako što će pružati veću otpornost od različitih vanjskih i unutrašnjih oblika ugrožavanja, što ujedno i zahtijeva potrebu nove uloge i nosioca poslova sigurnosti i odbrane (vojska, policija, civilna zaštita).

S obzirom na savremenu ulogu vojske koja više nije primarno bazirana osnovnim poslovima sigurnosti, već se više odnosi na saradnju unutar vojno-političkih saveza (NATO, UN, EU) može se samim tim i posmatrati nova uloga policije u sistemu nacionalne sigurnosti.

Suvremene tendencije organiziranja i funkcioniranja državne-nacionalne sigurnosti podrazumijevaju organizaciju i funkcioniranje cjelokupnoga društva, države, svih njenih organa i institucija radi podizanja stepena sigurnosti na projicirani nivo u političkom, ekonomskom, kulturnom, naučnom i svakom drugom pogledu (Beridan, 2007:102).

Uloga policije u savremenom konceptu nacionalne sigurnosti je veoma važna, obzirom da je to organ koji osigurava vladavinu prava u društvu i državi. Posmatrajući tu ulogu policije, svakako da je ona primarno preventivna jer se ogleda u efikasnosti rješavanja tekućih problema, i u skladu s tim bavi se uzrocima a ne posljedicama. Izražena je i potreba policije za saradnjom sa građanima, lokalnom zajednicom kroz komunikaciju policije i građana (rad policije u zajednici) i upravo na taj način se uspostavlja povjerenje između istih.

1.2.1. Sigurnost kao jedna od osnovnih ljudskih potreba

Potreba za sigurnošću je univerzalna ljudska potreba. U tome su se složili mnogi teoretičari, a jedan od najpriznatijih je Maslov (A. H. Maslow, 1908-1970).

Maslovljeva teorija (piramida):

Prema Maslovljevoj teoriji, svako ljudsko biće pokušava zadovoljiti niz potreba poredanih po njihovoj važnosti.

Izvor: <https://www.arhimed.edu.rs/blog/hijerarhija-potreba-iz-ugla-adolescenta/>

Svaki put kada se određena potreba zadovolji, prelazi se na viši nivo potreba. Ovo je predstavljeno Maslovljevom piramidom. Prema tome, određeno lice će prvo nastojati da zadovolji svoje osnovne potrebe prije nego što pređe na „viši nivo“ potreba.

Nivo 1. čine potrebe čije zadovoljenje predstavlja puko preživljavanje (fiziološke potrebe): svako ljudsko biće mora zadovoljiti osnovne životne potrebe.

Nivo 2. čine potrebe za sigurnošću. U širem smislu, sigurnost podrazumijeva ne samo fizičku sigurnost nego i sigurnost stana, radnog mjesta, ličnu sigurnost i sigurnost imovine (Čutura i sur. 2010: 17).

Nivo 3. čine potrebe za ljubavlju sa empatijskog smisla i tu om kontekstu se ono oslikava kroz interakciju unutar društva, kada se za to steknu uslovi.

Nivo 4. čine potrebe za sigurnošću i to kada se sve naprijed navedeno zadovolji, što onda predstavlja nešto veći nivo kompleksnosti funkcionisanja, jer zadovoljiti sigurnosni ambijent predstavlja poprilično kompleksan pojam.

Nivo 5. kao konačni nivo isti je predmet diskusije kada i u kom pravcu se ostvariti obzirom na razna samouvjerenja pojedinca kao i poimanje stvarnosti i realnosti u psihološkom kontekstu jedinke u društvu, što može i što često jeste sigurnosni problem sa tačke gledišta sigurnosti.

Sve dok ova dva osnovna nivoa piramide nisu zagarantirana, ljudi neće pokušavati zadovoljiti druge potrebe koje nisu od vitalnog značaja (Čutura i sur. 2010:17)

1.2.2. Savremeni kategorijalni koncepti sigurnosti

Uzimajući u obzir da postoje različiti načini definisanja sigurnosti kroz različite koncepte, i postavljanjem pitanja “*Koje se vrijednosti trebaju štititi ?*”, iste mogu biti, imovina, teritorija, tijelo i sl. Stoga se koncepti mogu posmatrati kroz ličnu sigurnost, imovinsku, teritorijalnu cjelokupnost i sl..

Naime, u savremenim sistemskim poimanjima sigurnosti polazna tačka je da su osnovni pojmovi: sigurnost pojedinca, društva i međunarodne zajednice, odnosno ona se tretira kroz “*četiri osnovna konceptualna okvira, i to: individualna sigurnost, nacionalna, međunarodna i globalna sigurnost.*” (Masleša, 2001:35)

Individualnu sigurnost definišemo kao obavezu društva da osigura takav demoratsko-sigurnosni prostor u kojem će njegovi članovi moći ostvarivati i štititi svoje potrebe, prava i interese sa svim općeprihvaćenim i općeprihvaćenim građanskim i ostalim slobodama koje su uslov za izgradnju i razvoj savremenog civilnog društva. *Nacionalna sigurnost* prevashodno podrazumijeva fizički

opstanak države kroz zaštitu teritorijalnog integriteta i suvereniteta, političku samostalnost i stabilnost sa svim državnim atributima na zaštiti osnovnih ljudskih prava i sloboda i drugih vrijednosti građana, te ostalih vrijednosti društva pred vanjskim i unutrašnjim ugrožavanjem. *Međunarodna sigurnost* trebala bi značiti da se svi članovi međunarodne zajednice kao cjeline osjećaju sigurni i da u međunarodnome političkom sistemu postoje takvi odnosi ili pak takvi mehanizmi koji omogućavaju da se svim državama garantuje i u praksi pruža sigurnost. Uz naznaku na međuzavisnost savremenih društava ne samo u političkom, ekonomskom, tehničkom smislu već i u drugim područjima života i rada koji proizilaze iz globalizacije, može se reći da je *globalna sigurnost* neodvojiva od lične, nacionalne, regionalne i međunarodne sigurnosti. (Masleša, 2001: 49)

1.2.3. Pojam sistema sigurnosti

Sinonim sigurnosnom sistemu na nivou države sistem je nacionalne sigurnosti, koji je u većini država namijenjen prije svega vojnoj sigurnosti. Stoga je veoma važno razlikovati nacionalni odbrambeni sistem i nacionalni sigurnosni sistem. Prvi se odnosi na provođenje djelatnosti odbrane u slučaju oružane agresije izvana, a drugi se odnosi na uzajamno djelovanje društva, države i njenih organa kako bi se uspostavila i zagarantovala sigurnost društvu, državi, zatim i pojedincu. Sistem nacionalne sigurnosti danas u svome suštinskom smislu predstavlja sintezu svih podsistema u društvu, jer osigurava osnovne uvjete za opstanak i razvoj društva, kvalitetu života i djelovanje u smjeru povećanja otpornosti društva i prirode od ugrožavanja, te otklanjanja posljedica, što ih prouzroče izvori ugrožavanja. (Grizold i drugi, 1999:10).

Postoje različite definicije sistema sigurnosti od strane mnogih domaćih ali i međunarodnih teoretičara. Za neke autore sigurnosni sistem predstavlja skup cjelina povezanih općom funkcijom, u cilju suprostavljanja sigurnosnim izazovima i prijetnjama koje ugrožavaju sigurnost društva i zemlje. Jedna od definicija koja sigurnosni sistem razmatra kroz prizmu isključivo aktivnosti koje su umjerene samo na sigurnost jeste ona koju je Beridan (2008:49) predstavio: “Pod nacionalnim sistemom sigurnosti podrazumijeva se organizacija, funkcije, djelatnosti i mjere koje jedna država poduzima u interesu svoje sigurnosti”. Ovakav način definisanja sigurnosnog sistema je korektan, tačan i nužan. Međutim, sa druge strane može se reći da je i nepotpun. U širem smislu sigurnosni sistem se definiše kao: „oblik organizovanja i funkcionisanja društva u sprovođenju mjera i aktivnosti na preventivnom i represivnom planu,

koje se preduzimaju radi očuvanja suvereniteta i integriteta države, njenog ustavom utvrđenog poretka, prava i sloboda građana, kao i svih ostalih društvenih i međunarodnih vrijednosti od svih oblika i nosilaca ugrožavanja“ (Stajić, 2006:35). Iz ove definicije koju je Stajić (2006) predstavio može se vidjeti i dubina i širina posmatranja sigurnosnog sistema. A to se prvenstveno odnosi na posmatranje funkcija istog kroz prava i slobode građana, te međunarodne vrijednosti. Svakako da je sistem sigurnosti odraz ustavnog poretka. Ono što je bitno istaći, kao jednu od karakteristika, jeste da efikasnost sigurnosnog sistema ne ovisi o njemu samom, već postoje okolnosti koje ga okružuju. Ispravnost tumačenja pomenutog sistema nije konačna i definitivna. Dakle, posljedice terorističkog napada 11-og septembra su doveli SAD u takvu situaciju koja je zahtijevala potpunu izmjenu, može se reći i radikalnu promjenu nacionalne sigurnosti, ali i promjenu međunarodne sigurnosti i saradnje. Jedna od posljedica se odnosila i na redefinisanje koncepata kao što su sigurnost i prijetnja.

Svaki sistem sigurnosti savremenih država uglavnom se sastoji od pet glavnih elemenata. Ti glavni elementi su: Politika sigurnosti, zakonsko pravna regulativa, sigurnosna struktura, privatna sigurnost i sigurnosno samoorganiziranje društva.

Glavni elementi sistema nacionalne sigurnosti u većini država su:

- Sigurnosna struktura, tj. Odbrambena (vanjska) sigurnost,
- Unutrašnja sigurnost i
- Sistem civilne zaštite (Cikotić, Smajić i dr. 2018:43)

Sigurnosna struktura je specifična za svaku državu pojedinačno. Namijenjena je ostvarivanju sigurnosti na nivou cjelokupnog društva. Sigurnosna struktura može se razumijevati dvojako, jer najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture. Tačnije, može se posmatrati kroz prizmu unutrašnjeg sistema sigurnosti, i kroz prizmu vanjskog sistema sigurnosti. Nedvojbeno da temeljni element vanjske sigurnosti su oružane snage. Dok, policija, pravosudni organi, obavještajne i sigurnosne službe, carina ostvaruju funkcije unutrašnje sigurnosti bilo da prijetnja dolazi iz vana ili iz unutrašnjosti.

Unutrašnji sistem sigurnosti

Ono što će se razmatrati u nastavku jeste taj unutrašnji sistem sigurnosti koji je neminovno važan za sigurno političko, ekonomsko, diplomatsko, kulturno, obrazovno, ekološko i dr. djelovanje unutar granica jedne jake, razvijene države. Unutrašnja sigurnost podrazumijeva mogućnost za funkcionisanje ustavnog, ekonomskog i pravnog sistema u državi, stepen ugroženosti i zaštite ljudi, njihovih prava, materijalnih dobara u ličnoj i svakoj drugoj svojini, itd. (Beridan, Tomić, Kreso, 2001:348).

Kada govorimo o unutrašnjem sistemu sigurnosti odnosno samom njegovom definisanju, neophodno je odrediti i posebno protumačiti elemente istog, a oni su u najširem smislu;

Nosioci sistema – kao osnovna baza i osnov organizacije svakog sistema. To su država i društvo. Država se raznim oblicima ugrožavanja suprostavlja kroz sistem sigurnosti na organizovan način, a društvo ipak to može raditi na dva načina organizovano i neorganizovano (Abazović, 2002). U cilju zaštite država može da angažuje sve ljudske i materijalne potencijale. Kada se misli na ljudske potencijale, to se odnosi na mogućnost primjene ljudi kao ratne vještine, fizičke moći, ali i moralne moći. Postojanje pozitivnog odnosa prema državi i društvenim vrijednostima koje se brane, te uvjerenje u pravednost politike koja se vodi. Sposobnost podmirivanja i blagovremeno obezbjeđenje vrste, obima i kvaliteta borbenih i drugih sigurnosnih materijalnih potreba za svaki vid sigurnosni aktivnosti, kao i za potrebe cjelokupnog stanovništva nazivamo upravo materijalnim potencijalima.

Aktivnosti – Najznačajniji su element sistema sigurnosti iz prostog razloga, a to je da se pomoću njih ostvaruje funkcija sistema. Aktivnosti se mogu svrstati u dvije grupe. Sistemske pa kao prve podrazumijevaju koncipiranje, organizovanje, uspostavljanje i unapređenje sistema. Dok druge, funkcionalne aktivnosti se izražavaju na samom djelovanju sistema.

Poslovi - poslovi sistema sigurnosti su multidimenzionalni. To znači da su veoma kompleksni i obimni jer podrazumijevaju poslove i unutrašnje i vanjske sigurnosti. To su poslovi kojima se neposredno ili posredno doprinosi razvoju i napretku jedne države. Dakle, svi postupci i radnje koji ispunjavaju određene ciljeve i zadatke koji doprinosu napretku i razvoju jedne države. Svakako da unutrašnja i vanjska sigurnost mogu biti ugrožene od strane pojedinaca ili grupa ali i neprijateljski nastrojenih država. Proučavanjem poslova sigurnosti dolazi se do zaključka da na sigurnosnu snagu jedne države dosta utiču faktori kao što su cjelokupni razvoj države, ali i njena sposobnost i organiziranost za sigurnost kao cjelinu.

Subjekti su organi, tijela i institucije koje kroz svoje djelovanje direktno ili indirektno ostvaruju funkciju pojma sigurnosti. Subjekti sigurnosti se dijele na konvencionalne i nekonvencionalne. U konvencionalne subjekte sigurnosti ubrajamo: pravosudne organe – sudove redovne i vojne, tužilačke službe – organi krivičnog gonjenja, organe unutrašnjih poslova – u težištu ovog organa spadaju poslovi javne i državne sigurnosti te organi sigurnosti kao što su vojska i zatvorske i sudske službe. Nekonvencionalnim subjektima smatramo sve državne organe i organizacije, koje ne obavljaju poslove sigurnosti kao svoju redovnu djelatnost. Tu spadaju: zakonodavni organi (parlament), izvršni organi (predsjednik države, vlada i drugi državni organi uprave) i u ovu grupu ubrajamo i organe vanjskih poslova u okviru kojih se često formira posebna služba za prikupljanje podataka o subverzivnom djelovanju stranih obavještajnih službi, kao i drugim pojavnim oblicima vanjskog ugrožavanja sigurnosti države. Prednje je bilo slučaj u bivšoj SFRJ, gdje je obavještajni rad bilo dio vanjskih poslova putem atašea i diplomata oficijalno.

Snage su posebno organizovane, obučene, opremljene i ovlaštene organizacione jedinice subjekta sigurnosti koje neposredno realizuju određen vid sigurnosti. Tako za svaki vid sigurnosnih aktivnosti imamo organizovane i osposobljene snage: oružane snage, snage civilne zaštite – snage sistema zaštite i spašavanja, snage sigurnosti, policijske snage i snage obavještajnih službi. Postoje autori koji snage sigurnosti dijele na društvene i stručne. Društvene snage svoje sigurnosne poslove obavljaju kao dio svojih društvenih aktivnosti u cilju zaštite i bezbjednosti države. U tu grupu oni ubrajaju sljedeće snage: radni ljudi i građani, javne i privatne kompanije, mjesne zajednice, društveno-političke zajednice, udruženja građana, političke stranke itd. Stručne snage sigurnosti su organi i službe državnog sigurnosnog aparata koji poslove sigurnosti obavljaju na osnovu zakonskih ovlaštenja i stručnih znanja. Tu spadaju: sudovi, tužilaštva, inspekcijски organi, organi unutrašnjih poslova, službe raznih sigurnosti, vojska, službe za prikupljanje informacija i obavještavanje i dr.

Funkcija – pod funkcijom podrazumijevamo najopćiju misiju koja ima za cilj pravovremeno otkrivanje i sprečavanje svih oblika neprijateljske, antidruštvene i kriminalne djelatnosti sa kojima se ugrožavaju vitalne vrijednosti države.

Ono što će doprinijeti unutrašnjoj stabilnosti jedne zemlje jeste postojanje određenih struktura unutrašnje sigurnosti koje svojim djelovanjem osiguravaju plansko, organizirano funkcionisanje unutrašnjeg sistema sigurnosti. Sigurnosne strukture predstavljaju specijalizirane i profesionalno osposobljene elemente tog sistema, koji imaju naglašenu instruktivnu, organizacijsku,

koordinirajuću i inicirajuću ulogu, te osnovnu misiju da svojom ulogom omoguće svim strukturama društva i države da se, na najbolji način, suprostave različitim sigurnosnim izazovima, bilo da su oni izazvani prirodnom ili od strane čovjeka uzrokovanim katastrofama, ratom ili nekim drugim oblikom krizne situacije (Cikotić, 2013:179).

Stoga iz predhodno navedenog savremene države u interesu unutrašnje nacionalne sigurnosti formiraju različite vrste policija, agencija, direkcija, službi, inspeksijskih i drugih oragana, a kojima se u skladu sa sigurnosnom politikom i zakonima te države podrobnije definišu zadaci, nadležnosti, ovlašćenja, njihova organizacija, ljudski i materijalni kapaciteti. Priroda poslova ovih oragna najčešće se prepoznaje i iz samoga njihova naziva (Beridan, 2008:113). Institucije koje pored oružanih snaga, čiji je osnovni zadatak u sistemu sigurnosti priprema i vođenje oružane borbe (osim u iznimnim slučajevima nekih država kada je njihovo djelovanje potrebno u unutarnjim sigurnosnim problemima), jesu institucije koje su ovlaštene od strane države da imaju pravo korištenja fizičke sile, odnosno oružja sve dokle to podrazumijeva postizanje ciljeva njihovog postojanja, jesu različite policije. Veoma je bitno naglasiti, da njihov broj zavisi od političkog uređenja države, te različitih vrsta prijetnji po unutrašnju sigurnost same države. Koliko je prisutna ili nije sigurnost u jednoj državi, sigurnost njenih građana, i svih onih inostranih institucija i građana drugih država koji legitimno borave na njenoj teritoriji, ovisiće i od nivoa organiziranosti, obučenosti, tehničke opremljenosti i međusobne saradnje različitih specijaliziranih policijskih snaga u jednoj državi (Beridan, 2008:114). Glede naprijed navedenog, strukture unutrašnjeg sistema sigurnosti, koji se popunjavaju različitim kadrovima, školuju i obučavaju iste za izvršavanje zadataka zbog kojih su formirane znatno ogromnu i jaku podršku daju upravo organima zakonodavne, izvršne i na kraju sudske vlasti.

1.3.Sušтина policijskog obrazovanja unutar naučnih disciplina

S obzirom na bitnost sigurnosnih nauka u sistemu obrazovanja, a samim tim i u policijskom obrazovanju, važno je istaknuti i značaj istih. Neka od „takoreći“ prvobitnih podjela sigurnosti bila je ona podjela na vanjsku (koja se bavi proučavanjem sigurnosti iz vojnog aspekta) i unutrašnju sigurnost (koja na sigurnost gleda sa aspekta sudstva, policije, civilne zaštite i sl.). Iz naprijed pomenutog može se zaključiti da je policija jedan od elemenata sistema nacionalne i javne sigurnosti. U kontekstu unutrašnje sigurnosti policijske nauke mogu biti shvaćene kao dio

šireg koncepta policijskih i pravnih nauka što implicira područja koja se bave povredama javnog reda i mira, života i imovine građana, prevenciju, otkrivanje, procesuiranje, razrješavanje, i dr.. Policijske nauke pripadaju širokom korpusu znanja koje dijeli sa disciplinama kriminologije, pravnim naukama, i forenzičkim naukama koje ubrajaju kriminalistiku, forenzičku psihologiju, kao i sa sociologijom, sigurnosnim i političkim naukama. Policijske nauke bave se ispitivanjem modela za učinkovito otkrivanje, dokazivanje, razrješavanje i sprečavanje određene vrste kriminaliteta. Predmet policijskih nauka kada se promatra kroz prizmu unutrašnje sigurnosti, podrazumijeva zaštitu interesa građana, života, zdravlja, imovine, ljudskih prava i sloboda itd.. Unutar sigurnosnih nauka bitno je spomenuti i uže policijske nauke koje čine jedinstven sistem naučnih saznanja o policiji kao instituciji, policiji kao djelatnosti i profesionalnoj obuci policijskog kadra. Policija kao predmet policijskih nauka uključuje historiju policije, organizaciju policije, ulogu policije u društvu, policijske službenike, njihove profile, kao i vrijednosti i ponašanja i slično. Policija kao djelatnost podrazumijeva posebne policijske aktivnosti, učinkovitost policije, zakonodavni okvir, policijsku prisilu, policijsku etiku i drugo. Profesionalna policijska obuka uključuje odabir budućih službenika, organizaciju, organizaciju i sadržaj obuke te oblike i metode obuke (Butorac, Solomun 2013: 142). U uvjetima dinamičnih promjena u društvu, mogućnosti za primjenu novih tehnologija, obrazovanje i stručno usavršavanje ključni su za uspješan razvoj i postizanje standarda kvalitete u području sigurnosti. Prilagođeni sistem obrazovanja i stručnog usavršavanja stručne i rukovodeće strukture jedan je od preduvjeta profesionalizacije policije. Obrazovanje i profesionalni razvoj policije ključna je funkcija sistema upravljanja ljudskim potencijalima policije i promatra se kao cjelovit i prilagodljiv sistem usmjeren na unapređenje postojećih i sticanje novih vještina, te profesionalizaciju policije. Osposobljavanje državnih službenika proces je sticanja specifičnih znanja, sposobnosti, vještina, stavova i/ili ponašanja u cilju poboljšanja rezultata koje svaki državni službenik postiže na svom radnom mjestu, a time i učinkovitosti cijele državne službe. Dok se sa jedne strane fokusiraju na povećanje učinkovitosti i djelotvornosti, sa druge strane stvaraju mogućnosti za individualni razvoj karijere policijskih službenika i osiguravaju da obrazovanje i razvoj budu usklađeni sa dužnošću provođenja zakona i postizanja strateških ciljeva vlasti.

III DIO

1. Politička struktura Bosne i Hercegovine nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma

Bosna i Hercegovina ima veoma složenu unutrašnju, tačnije državnu strukturu i unutrašnju organizaciju vlasti i takvo stanje je nastalo iz velikog broja faktora. Prvenstveno se radi o rapadu bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), a zatim i početak rata na području iste. Pored toga, rat koji je trajao od 1992. do 1995. godine okončan je Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini. Suštinski, devedesete godine prošlog stoljeća postale su eliksir vanjskih aktera za promicanje demokracije u postratnim i postkonfliktnim društvima, te u mnogim naporima za izgradnju mira (Beridan, Smajić, Turčalo 2018:150), jer se radi o državi koja i danas vuče negativne posljedice iz prethodnog rata i mirovnih procesa koji nisu dovršeni što je rezultiralo odsustvom aktivne saradnje, unutrašnjeg koncenzusa i sl.. Ustavom Bosne i Hercegovine, odnosno aneksom 4. Dejtonskog mirovnog sporazuma, došlo je do pretvaranja odnosno preoblikovanja unutrašnjeg uređenja države, što je značilo novu etapu u razvoju Bosne i Hercegovine. Danas je Bosna i Hercegovina izrazito složena država koja u svom sastavu ima dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku, uz nešto kasnije formiranje Brčko distrikta, kao zasebne administrativne jedinice koja nema svoj Ustav, već Statut kao najviši pravni akt. U BiH se osigurava ravnopravnost tri konstitutivna naroda: Bošnjaka, Hrvata i Srba, dok su stanovnici Bosne i Hercegovine koji ne pripadaju ili se ne osjećaju pripadnicima ovim trijema etničkim grupama, podvedeni pod kategoriju ostali (Beridan, Smajić, Turčalo 2018:153). Republika Srpska kao entitet sa centraliziranim administrativnim sistemom u kojem su nadležnosti hijerarhijski posložene dobila je ovlasti unutar Bosne i Hercegovine kao što su organizovanje vlade, sistema vojske i policije, te dozvolu da organizira sopstveni obrazovni i školski sistem. Drugi entitet Bosne i Hercegovine na osnovu sporazuma je sastavljen od 10 kantona, sa decentraliziranim administrativnim sistemom, koji u nadležnosti imaju dodirne tačke sa federalnim nivoem. Ustavom su ustanovljene institucije Bosne i Hercegovine, a to su: Parlamentarna skupština, Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara BiH, Stalni komitet, Ustavni sud BiH i Centralna banka BiH. U tom smislu su decidno utvrđene nadležnosti i odnosi između institucija BiH i entiteta BiH. Predsjedništvo BiH sačinjeno je od 3 člana predstavnika iz reda konstitutivnih naroda (Bošnjaci, Srbi i Hrvati) i odlučeni da se gro odluka donose konsenzusom.

Pored Predsjedništva BiH na najvišem nivou vlasti postoji i Vijeće ministara BiH (obavlja funkciju izvršne vlasti). Nositelj zakonodavne vlasti u BiH je Parlament BiH koji se sastoji od Predstavničkog Doma BiH koji broji 42 člana i Doma Naroda BiH koji broji 15 članova, te Ustavnog suda BiH. Zatim je uspostavljena i Centralna banka BiH koja je jedina zaslužna za definiranje i provođenje monetarne politike Bosne i Hercegovine.

1.2. Interpretacija političkih situacija na stanje sigurnosti u Bosni i Hercegovini

Država koja ima svoje institucije i koja upravlja istima veoma usko su vezane za sigurnost iz razloga što postoje dva načina ugrožavanja, odnosno vanjski i unutrašnji i s tim u vezi se formiraju državni aparati koji za cilj imaju neutralizaciju tih izvora nesigurnosti, a to su vojska i policija. Sa aspekta države, to su dva najmoćnija aparata, od kojih svaki, ima različite nadležnosti, ali svakako istu svrhu, a to je očuvanje prikladnog stepena sigurnosti kako pojedinca i društva tako i države.

Razlike u stavovima političkih predstavnika naroda u BiH prema reformi policije treba dovesti u širi kontekst političkog života u BiH, a ne samo u direktnu vezu sa jednom ili drugom reformom. Bolje rečeno, kada nekom od političkih predstavnika konstitutivnih naroda treba snažnija politička podrška svojih glasača i svog naroda, on je obično stiče zauzimanjem stavova “*poželjnih za narod koji predstavlja*”, odnosno stavova kojima se konfrontira sa predstavnicima drugih naroda u BiH ili predstavnicima međunarodnih organizacija u Bosni i Hercegovini. U tom smislu može se reći da postoje itekako prisutna suprostavljanja reformi policije, jer ne stoje iza iste niti jedna država sa naglašenom snagom i uticajem, kao što na primjer stoje Sjedinjene Američke države iza reforme odbrane koju podržavaju i koje u vremenu ozbiljnih izazova u realizaciji svog političkog uticaja u svijetu ne bi tolerirale očigledno suprostavljanje svojim namjerama u BiH. Nepostojanje policijskih snaga vođenih sa nivoa države koji bi svojim integriranim djelovanjem obuhvatile cjelokupnu teritoriju BiH (oba entiteta i Brčko distrikt) je u tom pogledu ocijenjen, kako od strane međunarodnih tako i od strane domaćih eksperata, kao jedan od osnovnih nedostataka aktuelnog sistema sigurnosti (Cikotić, 2013:212, 213). Od momenta potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine radilo se na ujedinjavanju oružanih snaga FBiH i RS. Konačni sporazum o tome je postignut 2003. godine,

kada je uspostavljeno Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine. Međutim, kada se radi o ujedinjavanju policijskih snaga, mnogi pokušaji da se to učini do sada nisu pokazali rezultate. Obzirom na fundamentalnu reformu sigurnosnog sektora (5 BH policijskih agencija i to FBiH, RS, Brčko Distrikt, 15 kantona, GP BiH i SIPA) koja je uslijedila nedugo nakon ratnih dejstava na ovim prostorima, nije mnogo napredovala od velikih napora i reformi koje su se desile u tom periodu. Politički zastoj među kantonima u Federaciji te između RS-a i OHR-a zaustavio je pokušaje ozbiljne institucionalne reforme. Vlade Republike Srpske su se odupirale reformi policije tokom posljednjeg desetljeća. Specijalni predstavnik Europske unije i Visoki predstavnik Valentin Inzko opisao je zastoj sljedećim riječima: „*Europska unija i međunarodna zajednica su uključene u bh. probleme veoma ozbiljno i na najvišim nivoima, ali nažalost, konstruktivni odgovor dijela lokalnih političkih lidera je izostao*“. Proces reforme je evidentno stagnirao, u riječima Valentina Inzka: „*Sada već neko vrijeme, nismo svjedočili niti jednoj reformi koja bi doprinijela efikasnosti i funkcionalnosti države*“ (Kržalić, 2011:21)

IV DIO

1. Općenito o školovanju i stručnom usavršavanju policijskih službenika

1.1. Obrazovanje/školovanje i obuka budućih policijskih službenika

Suštinski, pojmovi obuke i obrazovanja se preklapaju, iz razloga što podrazumijevaju proces pripremanja i izgrađivanja kadrova. Kada bismo posmatrali sadržinsku razliku, onda možemo reći da sticanje praktičnih ciljeva i praktično učenje policijskog posla proizilazi iz same obuke. Dok sa druge strane, cilj svakog obrazovanja, pa tako i policijskog, podrazumijeva usvajanje teorijskih znanja. Obuka jeste izgrađivanje kadra prema planu i programu kurseva koji bi trebalo da se odvijaju tokom policijske službe i vremenski treba da kraće traju od obrazovanja. Da bi se izbjegle nejasnoće prilikom percipiranja ova dva glavna pojma, obuka u svojoj konačnici ne vodi prema diplomi, već prema sticanju određenog sertifikata, koji je potkrijepljen prethodno procesima sticanja znanja i vještina potrebnih za obavljanje policijskih poslova (Mitrović, 2005:105)

Školovanje je nešto kompleksniji, zahtjevniji i vremenski dugotrajniji proces, što opet podrazumijeva specijalizovano srednje, više i visoko formalno obrazovanje za policijsku profesiju. Ovakav vid sticanja znanja i vještina se sprovodi od strane profesionalnih policijskih ustanova, odnosno policijskih škola. Težište je isključivo bazirano na teorijskom znanju koje se stiče prije ulaska u službu i kao takvo je opšte i specijalizirano. Jednim dijelom je i zastupljeno sticanje, praktičnih vještina. U odnosu na tradicionalni način stručnog pripremanja kadrova za policiju koji je svojevremeno obitavao na našim prostorima, a odnosio se na obrazovanje kadra za jednu ili više specijalnosti, u savremenom svijetu postoje i pravni sistemi koji svakako teže ka djelimičnoj specijalizaciji policijskih službenika. To znači da ne postoji osnivanje novih policijskih škola, već se obrazovanje stiče u okviru opšteg sistema obrazovanja. Dakle, danas postoje univerziteti koji u sklopu dodiplomskog studija, drugog ili čak trećeg ciklusa stvaraju plan i program u cilju obrazovanja budućih policijskih službenika, kako bi kadrovi bili osposobljeni za rad u policijskim strukturama, jer je neophodno da taj isti kadar veoma dobro prepoznaje i poznaje suštinske socijalne, pravne, bezbjednosne i slične probleme koji su sastavni dio rada u takvim sektorima (Mitrović, Grbić-Pavlović 2015:8). Prema stavu prethodno navedenih autora, ovakav tip obuke i obrazovanja pripadnika policije su bliže ekonomskim interesima navedenih univerziteta nego stvarnim potrebama policijske profesije.

1.2. Policijska obuka i stručno usavršavanje

Svaki sistem sigurnosti savremenih država uglavnom se sastoji od pet glavnih elemenata. Ti glavni elementi su: Politika sigurnosti, zakonsko pravna regulativa, sigurnosna struktura, privatna sigurnost i sigurnosno samoorganiziranje društva.

Glavni elementi sistema nacionalne sigurnosti u većini država su:

Sigurnosna struktura, tj. Odbrambena (vanjska) sigurnost,

Unutrašnja sigurnost i

Sistem civilne zaštite

(Cikotić, Smajić i dr. 2018:43)

Sigurnosna struktura je specifična za svaku državu pojedinačno. Namijenjena je ostvarivanju sigurnosti na nivou cjelokupnog društva. Sigurnosna struktura može se razumijevati pretežito na dva načina, jer najveći broj država ima dva zajednička elementa ove strukture. Tačnije može se posmatrati kroz prizmu unutrašnjeg sistema sigurnosti, i kroz prizmu vanjskog sistema sigurnosti. Nedvojbeno da temeljni element vanjske sigurnosti jesu oružane snage. Dok, policija, pravosudni organi, objavještajne i sigurnosne službe, carina ostvaruju funkcije unutrašnje sigurnosti.

Da bi jedan sistem pravilno funkcionisao neophodno je da pojedinačni element toga sistema prevashodno svoju funkciju prilagodi potrebama samog sistema. To znači da policijski sistem treba da se mijenja i prilagođava onom stanju koje je trenutno i koje egzistira ma kakvo ono bilo, sigurnije ili ipak ne, o čemu možemo sami mi kao individue i svjedočiti jer se poimanje sigurnosti vremenom zaista mijenja. Mijenja se iz razloga što svi činoci koji utječu na sigurnosno stanje, i sve bitne interese jednog društva često se javljaju u jačem intenzitetu nego ranije te koje vremenom zaista mijenjaju svoj oblik odnosno poprimaju takav oblik koji je svojstven vremenu u kojem trenutno egzistiraju.

Policijske strukture kao jedan od bitnih elemenata sistema sigurnosti svoje djelovanje treba da usavršavaju i poboljšavaju sa ciljem pravilnog, blagovremenog i efektivnog obavljanja policijskih poslova. Dalje, postavlja se pitanje da li taj cjelokupan proces zaista funkcioniše ili ima svoje određene nedostatke.

Reforma policije u zemljama razvijene demokratije, ali i zemljama tranzicije, stalno se odvija. To su procesi koji – traju. Težnja je da se osiguraju kvalitetne usluge građanima koje su zasnovane na visokom profesionalizmu i univerzalnim vrijednostima ljudskih prava i sloboda. U zemljama tranzicije zbog promjene društvenog uređenja procesi reforme policije su, logično, sporiji i dugotrajniji jer su i drugačiji društveni uslovi i prilike. Zbog savremenijeg rada i eliminacije novih oblika narastajućeg kriminala i kriminalnih aktivnosti iste se teže ostvaruju radi složenosti ekonomskog razvoja. Naročito je mukotrpan posao reformisati i demokratizovati policiju i mijenjati načine u njenom radu, kao i mijenjati svijest policajaca osposobljenih za rad u ranijim (drugim) društveno-ekonomskim uslovima. Konkretno u Bosni i Hercegovini ovaj proces počeo je formalno od 1996. godine. Uz pomoć i podršku međunarodne zajednice odvija se zaista dosta uspješno, bez obzira na teškoće i otpore, prije svega zbog još evidentne operativne neuvezanosti policije u jedinstvenu strukturu na nivou države (Spahić, 2005:4).

Značajni činioci za uspostavu moderne i multietničke policije u Bosni i Hercegovini su policijske akademije iz Sarajeva i Banja Luke. Da bi se reformisao sistem obuke i što više bio u funkciji moderne, demokratske, profesionalne i multietničke policije, u već pomenutim akademijama do sada su realizovani brojni projekti međunarodnog karaktera. Podsjećam, ovom prilikom, samo na neke od najvažnijih. To su: Misija međunarodnih policijskih snaga UN i EU i ICITAP – Misija Ministarstva pravde SAD. Uz njih po vrijednosti je odmah i švicarski projekat reforme policijske obuke. Njegov pokrovitelj bila je Agencija za razvoj DECA, iz Švicarske, a stručni realizator "TC – Team Consult" iz Ženeve. Svi ovi projekti, a pogotovo Švicarski, uveliko su doprinijeli uspostavljanju i obogaćivanju saradnje policijskih akademija iz Bosne i Hercegovine i velikog broja evropskih institucija za obuku policije. Od 1998. godine predstavnici menadžmenta policijskih akademija iz Sarajeva i Banja Luke posjetili su više policijskih akademija, institucija i instituta za obuku policije i policijskih organizacija u Evropi i SAD. (Spahić, 2005:4).

Policijska obuka i stručno usavršavanje se ostvaruje u policijskim akademijama, odnosno u agencijama za obuku. Policijska obuka je prvenstveno ključan faktor u postizanju dobrih rezultata rada policije. Promjene su takve da se dešavaju konstantno, i samim tim iz svega toga proizilazi potreba da se uvode neke nove metode rada koje će pratiti i biti u skladu sa pojavljivanjem novih oblika i vrsta kriminala. Dakle, policijska obuka treba da bude u skladu sa takvim dešavanjima. Dalje, veoma je neophodno da institucija za obuku bude uspostavljena u direktnoj funkciji efikasnog policijskog djelovanja, jer je prosto takva sfera u kojoj policajac uvijek mora znati i šta uvijek može uraditi i učiniti.

Policijsku obuku treba razvijati tako da sadrži tri osnovne komponente – znanje, vještine i ponašanje. Sve tri komponente moraju se nalaziti u korelaciji, jer se samo tako osigurava čvrst temelj za dalju kvalitetnu policijsku obuku. Tokom obuke svaki polaznik mora steći određeni kvantum znanja, vješina i sposobnosti da bi uopšte mogao pristupiti obavljanju policijskih poslova. U protivnom, on neće moći obavljati predviđene poslove i zadatke na propisani način, a može dovesti u pitanje i ugled cjelokupne policijske organizacije u zajednici. U skali strukture policije obuka mora biti pri samom vrhu organizacione šeme. To je mjesto gdje se kreiraju sve promjene i unapređenja rada policije i gdje policajci stiču neophodna znanja za njihovu implementaciju u praksi (Spahić, 2005:129).

Sistem policijske obuke

U policijskim akademija i drugim institucijama postoje različiti oblici profesionalne obuke za nove policajce i za one policajce koji su već na različitim dužnostima unutar policijskog sektora. Pored osnovne obuke postoji i obuka srednjeg rukovodnog kadra, obuka visokog rukovodnog kadra, specijalistička i permanentna policijska obuka (Spahić, 2005:131)..

Navedene obuke su uistinu različite, međutim, u planu i programu istih nema nekih velikih odstupanja o čemu će detaljnije biti predstavljeno i obrazloženo u nastavku. Dakle, njihove različitosti se mogu ogledati u dužini trajanja jedne obuke, načina izvođenja nastave te da li su neki oblici obuke zastupljeni ili ne i ako jesu, koliko. Ono što bi bilo zaista najpotrebnije i jednim dijelom ujedno i olakšavajuća okolnost, jeste upravo da se uspostavi centralizirana, institucija na nivou države za obuku, koja bi trebala imati svoje decentralizirane dijelove na lokalnom i regionalnom nivou sa istim i/ili sličnim planom i programom u zavisnosti od lokacije obavljanja poslova. Na primjer pogranični kantoni sa susjednim državama i unutrašnji kantoni i njihove uprave policija sa svim svojim specifičnostima.

Osnovna obuka je neophodna iz razloga što predstavlja osnovni uvjet pristupanja policijskoj službi.

„Ova obuka predstavlja organizirano školovanje prema određenom konceptu sa tačno utvrđenim vremenom trajanja teorijske i praktične nastave. Vrijeme trajanja obuke u direktnoj je zavisnosti od načina i vrste uspostavljenog sistema policijske obuke” (Spahić, 2005 :132).

Stoga, osnovnu obuku shvaćamo i promatramo općenito kao prvu stepenicu, ka daljem putu u smislu napredovanja u karijeri policijskog službenika, odnosno u zavisnosti od usmjerenja policajca, u određeno specifično područje policijskog rada (*granična, kriminalistička, saobraćajna policija, itd.*), obzirom da osnovnom obukom policajci se spremaju za sve vrste poslova u policiji.

Obuka srednjeg rukovodnog kadra je osnovni nosilac cjelokupnog policijskog rada, pa samim tim je i veoma važan rang unutar policije. Direktno planiraju rad i oni su prvi pretpostavljeni policajcima sa kojima realizuju sve policijske poslove. “Srednji rukovodni kadar čine komandiri, zamjenici i pomoćnici komandira policijskih stanica i odjeljenja, rukovodioci smjene i drugi

službenici policije koji rukovode policijom. Oni predstavljaju posrednika između visokog rukovodnog nivoa, koji kreira i planira rad, a policija na terenu vrši neposrednu operativnu realizaciju planiranih aktivnosti u borbi protiv kriminala” (Spahić, 2005:132).

Kreiraju se posebni planovi i programi za obuku srednjeg rukovodnog kadra prema posebnoj *metodologiji*, zbog same važnosti ovog nivoa policije.

Veoma bitni koraci ka uspješnom realiziranju ovog oblika obuke jesu izvršavanje identifikacije oblasti rada srednjeg rukovodnog nivoa kao i identifikacija najčešćih aktivnosti srednjeg rukovodnog nivoa određene oblasti. Obuka srednjeg rukovodnog kadra se postiže realizacijom *osnovnih pedagoških ciljeva*.

Obuka visokog rukovodnog nivoa policije ovo je tip obuke koji je se primjenjuje na najviši rang unutar policije. “Visoki rukovodni nivo odgovoran je za ukupno rukovođenje i programiranje rada policijske organizacije. Bavi se utvrđivanjem i provođenjem globalne strategije policijskog djelovanja, a realizaciju svojih ideja u skladu sa propisima, operativno ostvaruje preko srednjeg rukovodnog nivoa. Obuka se periodično provodi, a cilj je da visoki rukovodni rang policije konstantno prati savremena dostignuća i naprednije metode i tehniku policijskog rada i djelovanja. Ovu obuku mogu pohađati samo policajci koji su završili prethodni nivo policijske obuke (*za srednji rukovodni kadar*)” (Spahić, 2005: 134).

Specijalistička obuka jeste komponenta koja se primjenjuje za obuku policije iz određenih specifičnih oblasti policijskog rada, odnosno za sve nivoe policije (osnovni, srednji i visoki).

Specijalistička obuka – kurs je oblik stručnog usavršavanja kojim policijski službenik usvaja znanja i stiče vještine neophodne za obavljanje poslova i zadataka u određenoj i posebnoj oblasti radi. Podrazumijeva se da se radi o sticanju novih znanja i vještina, koja su neophodna za obavljanje poslova i zadataka veće složenosti. Kao takva, ova vrsta obuke zahtjeva obučene instruktore i osposobljene nastavnike, kao i posebne uslove i metode rada koje se koriste u obuci. Stručno usavršavanje policijskih službenika smatra se sticanje znanja i vještina za kvalitetnije obavljanje poslova istog nivoa složenosti, a uključuje i upućivanje policijskih službenika na obuke, kurseve, seminare, stručna savjetovanja, studijske posjete, naučno stručne skupove i druge oblike stručnog usavršavanja na teritoriji BiH i u inostranstvo. (Šikman, 2017:32).

Permanentna obuka predstavlja komponentu sistema policijske obuke koja se sve učestalije razvija kao oblik stručnog osposobljavanja i usavršavanja policije. Permanentna obuka uspostavlja se u zavisnosti od dužine trajanja osnovne policijske obuke i od razvijenosti ostalih oblika stručnog osposobljavanja i usavršavanja policije (Spahić, 2005: 135).

Permanentna obuka se može organizovati u vidu pojedinačnih kurseva ili kao redovna obuka iz praktičnog i taktičkog gađanja. U okviru ove obuke može se dati prioritet obuci za *napredovanje u karijeri*.

Svakako da se može organizovati permanentna obuka u savremenim institucijama za policajce u cilju da se urade određeni testovi, poput testa fizičke sposobnosti, te da se izvrši testiranje stečenog znanja. Ta obuka bi bila organizovana na jednu sedmicu, čime bi se omogućilo policijskim službenicima nedjelja dana za slušanje nastave, po planu jednom godišnje.

Ovo je, a smatra se jedini način da se uvidi progresivni napredak u karijeri jednog policajca uspoređujući te testove koji su urađeni u prethodnim godinama. Ovaj vid obuke je pretežito motivacionog karaktera iz razloga što može podsticati policajce da budu što bolji u obavljanju svojih poslova obzirom da bez kontinuiranog obučavanja i stručnog usavršavanja policijski rad nije moguće ostvariti.

1.3. Razvoj karijere policijskih službenika

Razvoj ljudskih potencijala¹¹ prvenstveno je fokusiran na obrazovanje sa ciljem sticanja znanja, vještina i sposobnosti. Dok sa druge strane, iz razvoja ljudskih potencijala proizilazi karijera ljudskih potencijala.

Karijera je međusobno povezan, sukcesivan niz poslova, položaja i radnih iskustava zaposlenog tokom radnog života koja prati promjene u iskustvu, stavovima, ponašanju i preferiranju pojedinca. Postoje dvije dimenzije karijere: subjektivna i objektivna. Subjektivna se manifestuje u promjeni stavova, interesa, motiviranosti pojedinca i drugim ličnim promjenama. Objektivna obuhvata promjenu radnih mjesta, položaja i poslova koje obavlja pojedinac tokom radnog

---

¹¹ Zaposlenici, djelatnici, radnici su esencijalna vrijednost svih organizacija neovisno o njihov vrsti i veličini. Ova vrijednost nije u potpunosti egzaktna jer mogućnosti ljudskih potencijala nisu limitirane niti su mjerljive, one su latentne u ljudskom intelektu i tjelesnim predispozicijama, a manifestuju se kroz znanja, vještine i sposobnosti (Velić, Orlović 2018: 191)

vijeka, koji se razlikuju po složenosti, odgovornosti i organizacijskom nivou i koja je tradicionalno vezana za promociju i napredovanje (Sikavica i dr.,2008:743).

Odnos organizacije i njezinih ljudskih potencijala manifestira se kroz dvodimenzionalni proces koji se odnosi na upravljanje karijerom i planiranje karijera. Upravljanje karijerom odnosi se na izgradnju sistema karijere, što je zadaća organizacije i o čemu ovisi njezina ukupna uspješnost. Planiranje karijere podrazumijeva aspiracije ljudskih potencijala (zaposlenika) odnosno planiranje i postizanje njihovih osobnih ciljeva (Sikavica, Bahtijarević-Šiber i Pološki Vokić, 2008:743).

Upravljanje karijerom je proces u kojem organizacija bira, ocjenjuje, postavlja i razvija zaposlene da bi osigurala kvalifikacije ljude koji će zadovoljiti njene buduće potrebe. S obzirom da se očekuje i od pojedinca da upravlja svojom karijerom možemo smatrati upravljanje karijerom kao opći pojam za sve aktivnosti kojima se razvija individualna karijera u nekoj organizaciji (Sikavica i dr.,2008:743).

Planiranje karijere može biti organizacijsko i individualno. Organizacijsko planiranje karijere je proces u kojem menadžment planira ciljeva karijere za zaposlene. Individualno planiranje karijere je proces u kojem svaki zaposlenik planira ciljeve svoje karijere. Organizacijsko planiranje i individualno planiranje moraju biti čvrsto povezani i usklađeni. Uspješno upravljanje karijerom podrazumijeva veliku koordinaciju i saradnju menadžera, zaposlenih i funkcije ljudskih resursa odnosno dijela za razvoj zaposlenika.

Svi policijski službenici ostvaruju pravo na razvoj karijera. Policijski službenici imaju pravo na profesionalni razvoj u policijskoj službi koji se odvija kroz kontinuirano obrazovanje i stručno usavršavanje te napredovanje u službi. Unapređenje policijskog službenika u viši čin vrši se isključivo prema smjernicama i u proceduri propisanim Zakonom o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine i pravilnikom o proceduri za unapređenje. Svakako da postoje uvjeti unutar pravnih okvira pomenutog zakona koji su neophodni da se ispune kako bi policijski službenik dobio naredni čin u rangu ili (viši čin), stoga se može zaključiti da ne postoji sistem koji u svom sastavu podrazumijeva inkorporirane karakteristike upravljanja karijerom policijskih službenika koji bi bio prihvatljiv pa time i racionalan i konkurentan.

V DIO

1. Reforma policijskog sistema Bosne i Hercegovine

Komponente sistema sigurnosti, odnosno djelatnosti koje se bave pitanjima sigurnosti u Bosni i Hercegovini koje je trebalo reformirati su: vojska, policija, carina i granična služba, pravosuđe, kazneno-popravne ustanove i sigurnosne (obavještajne) službe (Bajramović, 2022cik:212).

Sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine je proizašao iz složenosti političkog sistema države. „Postojeći sistem i djelovanje policije u Bosni i Hercegovini je organizaciono složen, nefunkcionalan i neracionalan.“ (Spahić,2012:212). Kao što je prethodno navedeno, sigurnosni sistem se sastoji od Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine i Ministarstva odbrane BiH (unutrašnji i vanjski podsistem). Kompleksnost sistema se ogleda u tome da je unutrašnji sistem sigurnosti formiran u skladu sa administrativno teritorijalnim uređenjem države, što opet znači da postoje entitetska ministarstva unutrašnjih poslova, policije, inspekcijски organi i direkcija, s tim da treba imati u vidu da u Federaciji dodatno postoji i kantonalni nivo policijske organizacije.

Budući da krajem 20. st. i početkom 21. st. dolazi do potpune promjene koncepta i shvaćanja sigurnosti zbog novih izazova i prijetnji koji ugrožavaju opću sigurnost, isto je zahtijevalo redefiniranje shvaćanja pojma sigurnosti. Sigurnosno i odbrambeno obrazovanje početkom 21. st. susreće se sa reformiranjem u cilju pronalaska novih metoda i koncepata *kako se suprotstaviti novim izazovima* koji prijete da eventualno ugroze nacionalnu sigurnost država. Naime, novi koncept i metod obrazovanja, zasnovani su na međunarodnim iskustvima drugih zemalja, involviranjem u sistem obuke policijskih snaga u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje etnopolitičke paradigme međutim, prouzrokovale su izostanak jedinstvene i neracionalne policijske strukture uslijed ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini, što se odrazilo na organizaciju i funkcioniranje policije u Bosni i Hercegovini (Smajić, 2009:189). U novom konceptu sigurnosti, policija zasigurno zauzima prioritarno mjesto u ostvarivanju vladavine prava u državi. To se odnosi prvenstveno na zaštitu državne granice kao i preventivna uloga koja podrazumijeva bavljenje uzrocima a ne posljedicama, te bolja saradnja sa građanima kroz rad policije u zajednici pa i međunarodna policijska saradnja kada su u pitanju oblici teških krivična djela organizovanog kriminala, terorizma i sl..

Bosna i Hercegovina je nakon raspada SFRJ (Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija) doživjela rat koji je imao štetne posljedice kako po društvo, tako i po državu. Potpuno

uspostavljanje mira i završetak rata se ostvarilo mirovnim pregovorima održanim od 01. do 21. novembra Daytonskog sporazuma 1995. godine u Daytonu, a isti su završeni parafiranjem Općeg okvirnog mirovnog sporazuma u Daytonu, 21. novembra 1995., u bazi Ohio, a koji je zvanično potpisan 14. decembra 1995. godine u Parizu. Bosna i Hercegovina tada biva podijeljena na dva entiteta, i jedan distrikt, Brčko. Svoju moć međunarodna zajednica uspostavlja osnivanjem Uredom visokog predstavnika u BiH (OHR). Tako da treba da imamo u vidu činjenicu da je država u procesu tranzicije, od tzv. „Daytonske“ ka „briselskoj“ Bosni i Hercegovini. Jedan od ciljeva je bio put u euroatlantske integracije što je iziskivalo dosta temeljnih promjena, a jedna od njih jeste upravo reforma sigurnosnog sektora. Budući da je primaran zadatak sporazuma bio orijentiran na zaustavljanje rata i stvaranje uvjeta za nešto normalniju klimu rješavanja mnogih nagomilanih bosansko-hercegovačkih problema stvorenih u ratu ili prije njega, u daytonskom sporazumu su ostavljene mnoge nedorečenosti u strukturi i organizaciji države, a koje je trebalo naknadno rješavati. Reforma sigurnosnog sektora je dijelom urađena kada je riječ o reformi odbrane u Bosni i Hercegovini, unutar koje je postignut prijenos ovlasti u pogledu odbrane na državni nivo, te uspostavljeno državno Ministarstvo odbrane. Međutim, stanje unutrašnje sigurnosti (*policije*) u Bosni i Hercegovini i dalje je nepromijenjeno (Smajić, 2009:198). Policija¹² u Bosni i Hercegovini od vremena proglašenja nezavisnosti države prošla je kroz veoma dinamičan put. Pri tome je, u različitim okolnostima i etapama, uloga policije bila veoma različita – od obavljanja zadataka u ratu, zaštite ljudi i imovine u ratu i neposredno nakon rata, do obavljanja poslova policije u tranzicionim i reformskim uslovima, te uslovima intenzivnih aktivnosti Bosne i Hercegovine za uključivanje u euro-atlanske integracijske procese. (Spahić, 2008:7) Podsjećanja radi, Sekretarijati unutrašnjih poslova su bili podijeljeni na savezni (SSUP) sekretarijat za unutrašnje poslove i republički sekretarijat za unutrašnje poslove (RSUP).

---

¹² Proces reforme policijskih snaga u Bosni i Hercegovini otpočeo je par mjeseci nakon uspostave mira u Bosni i Hercegovini 1995. godine, tačnije aprila 1996. godine potpisivanjem tzv. Petersberške Deklaracije. Deklaracija je „polazeći od međunarodnih općeprihvaćenih standarda“ predviđala smanjenje policijskih snaga u Federaciji BiH na 11.500 uniformisanih policajaca, kao i uspostavu organizacione strukture na nivou Federacije BiH i deset kantona. Ovakav pristup reforme u Republici Srpskoj nije dobio podršku sve do septembra 1997. godine, a Sporazum o reformi MUP-a RS potpisan je tek u decembru 1998. godine. Skoro više od dvije godine MUP RS je trebalo da prihvati činjenicu provjera podataka uposlenih policajaca što je predviđala reforma. Ovaj proces provjera koji je vodio IPTF bio je završen do kraja 1997. godine nad bošnjačkim policajcima u Federaciji BiH, a isti je nastavljen nad hrvatskim policajcima koji su u početku procesa odbijali proces (Smajić, 2011:287).

Republički sekretarijat za unutrašnje poslove BiH (RSUP, R BiH) predstavljao je centralni organ državne uprave iz resora unutrašnjih poslova SR BiH. U nadležnosti tog sekretarijata bili su domeni državne sigurnosti, zaštita ličnih i imovinskih prava građana, pitanje državljanstva i građanskih stanja, boravak i kretanje stranaca na području iz teritorijalne nadležnosti i sl.. Obzirom da je SR BiH, administrativno, upravno, ekonomski, te na svaki drugi sličan način bila podijeljena na regije, ističemo činjenicu da je isti modus podijele bio prisutan i u policijskoj sferi pa je na taj način CSB SR BiH bio podijeljen na banjalučku, sarajevsku, mostarsku, tuzlansku i bihaćku organizacionu jedinicu kao regionalni SUP-ovi. Ovaj vid policijske strukture regionalnog karaktera je ostao prisutan u Republici Srpskoj sve do nedavno gdje je primjera radi, CJB Istočno Sarajevo pokrivalo područje kao po prijeratnom uzoru. Uslijed rata u BiH došlo je do ne tako jasnih promjena obzirom da je vlada R BiH po proglašenju nezavisnosti radi izbjegavanja pravnog vakuma koji je mogao nastati uslijed ratnih dejstava Uredbom sa zakonskom snagom proglasila zakone tada već bivše SFRJ kao Zakone koji su doneseni u parlamentarnoj proceduri, a koji su se naknadno po završetku rata i usvojili u obliku u kojem su i donesene. Primjera radi, krivični zakon SFRJ je uredbom Vlade SR BiH sa zakonskom snagom donesen kao Zakon koji važi na teritoriji R BiH, te na osnovu kojeg će se kasnije procesuirati, kako ratni zločini, tako i druga krivična djela počinjena u ratu.

Po završetku rata 1995. godine, nadležnosti RSUP-a R BiH na onim dijelovima koje kontroliše Vlada R BiH prenose se po principu automatizma na federalni nivo koji je hronološki ranije uspostavljen Vašingtonskim sporazumom iz 1994. godine. Prema tome, sve nadležnosti iz domena javne bezbjednosti pa i školovanje policijskog kadra se odvija na federalnom nivou. U prilog tome ide i činjenica da su prvi poslijeratni polaznici škole za unutrašnje poslove Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova bili smješteni u Bugojnu, obzirom da je uslijed ratnih djelovanja, prijeratna škola za unutrašnje poslove na Vracama bila u potpunosti devastirana. Još bolji prikaz ukupnosti, cjelovitosti i svrsishodljivosti policijskog ustrojstva na području Federacije Bosne i Hercegovine, predstavlja i činjenica da je Federalni MUP bio jedina policijska agencija u R BiH kao i da je današnji FUP pravni sljednik CSB SR BiH. Završetkom rata 1995. godine, pa sve do polovice 1996. godine na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine djelovao je isključivo FMUP sa svim ranije pomenutim nadležnostima RSUP SR BiH. Nakon što su formalno formirani kantoni u julu mjesecu 1996. godine, tada se unutrašnji poslovi iz domena

sigurnosti, javnog reda i mira, dodijeljuju kantonalnim mupovima. Ovdje bitnim cijenimo istaći podatak da je specifična struktura bila pristuna i u samoproglašenoj *Herceg - Bosni* gdje je tada samoproglašena Hrvatska republika Herceg - Bosna proglašenjem svojevrsne autonomije unutar međunarodno priznate RBiH imala vlastitu para-policiju odnosno policiju HR-HB koja je zajedno HVO-om vršila poslove iz domena javne sigurnosti. Prema svemu navedenom, može se zaključiti da su tokom rata u Bosni i Hercegovini efektivno djelovale tri etnonacionalne policijske strukture, mada je to najmanje po etnonacionalnom principu bilo uočljivo u regijama koju je analogno policiji kontrolisala ARBiH, kao i da je takva policijska struktura bila krajnje neprihvatljiva za instance Ujedinjenih Nacija, a cijeneći da su se na područjima koje su policija i vojska i sva tri naprijed navedena nacional-etnička korpusa činila teška krivična djela protiv civila, ratnih zarobljenika te ostala krivična djela koji imaju elemente ratnih zločina, te da su uslijed ratnih dešavanja često kako pripadnici policije tako i pripadnici vojnih struktura na terenu u ratnim dejstvima bili formacijski izmješani, pa se isto moralo po završetku rata i po završetku neprijateljstva razgraničiti identifikovati i izdiferencirati. Ujedinjene nacije su u sklopu reforme policijskog sistema u tada postdejtonsku Bosnu i Hercegovinu, a sve u sklopu SFOR-a uputile i UNIPTF misiju gdje su prepoznali Federaciju Bosne i Hercegovine, kao hrvatsko muslimansku Federaciju, a Republiku Srpsku kako je i danas prepoznaju. Slijedom navedenog, Međunarodne policijske snage¹³ (International Police Task Force- IPTF¹⁴), je u Bosni i Hercegovini imao glavni ured u Sarajevu (u današnjoj zgradi DKPT-a) i tri regionalna ureda i to; Banja Luka, Sarajevo i Tuzla gdje su ukupno nadzirali i sprovodili reformu u 14 distrikta i ukupno 53 općine. Osvrćući se na prisustvo IPTF-a, odnosno predstavnika članica UN-a isti je bio je krajnje neophodan, obzirom da se po završetku rata u BiH kao pojava uočilo do tada ne tako česta krivična djela u kojem su često participirali ili bilo usko povezani, naročito sa pojavom trgovine ljudima gdje

---

¹³ Mandat IPTF-a trajao je u periodu od 1996. do 2002. godine. Od 1. januara 2003. godine mandat preuzima Evropska unija osnivanjem policijske misije u BiH - EUPM (European Union Police Mission) sa zadatkom „uspostavljanja samoodrživih, profesionalnih i multietničkih policijskih snaga u BiH, koje će raditi saglasno najboljim evropskim i međunarodnim standardima“ (<http://www.eupm.org/10.4.2008>).

¹⁴ IPTF je kontinuirano do kraja 2002. godine organizovao kurseve i seminare za nastavnike i instruktore o temama, kao što su: policija i ljudska prava, ljudsko dostojanstvo i sl. Učešćem nastavnika i instruktora u radu kurseva i seminara iz usko-stručnih policijskih poslova IPTF je značajno doprinio kvalitetnijem izvođenju nastave;

ističemo trgovinu bijelim robljem naročito iz država Istočne Evrope što do tada nije bio slučaj iz objektivnih okolnosti. Pored toga IPTF je dolaskom u BiH zatekao poprilično haotično stanje sa aspekta kako moralnih pa tako i zakonskih kršenja osnovnih ljudskih prava, te je također kao vid jednog od problema sa kojima se susreću policijski službenici, uvidio i problem prisustva PTSP-a koji je bio masovno prisutan među policijskim snagama, a uslijed koga su primijećeni i vrlo često nehumani i neljudski odnosi u smislu tretiranja izvršioca krivičnih djela pa je tako ilustrativno uslijed prijava građana, pojedinaca, grupa i drugih, a posredstvom IPTF-a policijski službenici (*decertifikacijom*) proglašavani kao nesposobni za obavljanje policijskog posla na terenu. IPTF je imao supervizorska, kontrolna, i u mnogim slučajevima odlučujuću polugu u kreiranju “*novog poretka*” u policijskoj sferi što se je u većini slučajeva pokazalo opravdanim, ali obzirom da su pripadnici snaga UNIPTF često dolazili iz zemalja koje su kulturološki, antropo-psihološki i ideološki supstratno različiti od takvih vrijednosti koje egzistiraju na području Balkana, od čega naročito ističemo pripadnike UNIPTF iz Egipta, Alžira, Pakistana, Indije i drugih inozemalja. Takav supervizorski način djelovanja na području Bosne i Hercegovine je dovedio do toga da su policijski službenici primjenama sile naročito one neophodne često ostajali bez posla, te da je upravo ta činjenica u svom negativnom dijelu dovela do stvaranja većeg broja organizovanih kriminalnih grupa sa ino. elementima pa je upravo BiH za vrijeme mandata IPTF-a statistički gledano postala sjedište terorističkih skupina, te kriminalnih grupa iz Južne Evrope od čega naročito ističemo činjenicu da je u BiH uslijed nepravilnog “*tretiranja*” kriminalnog miljea iz Albanije, Kosova, i Srbije bilo izrazito plodno to za širenje posla prometom narkotika, oružja i ljudi. IPTF u svom radu doveo je policijske službenike na teren u svojevrsnu *fobiju* od ostanka bez posla ukoliko primijene često realno potrebnu neophodnu silu, pa su se vodeći linijom manjeg otpora i straha nerijetko i povlačili pred takvim radnjama, te često izostajali preduzimati istražne radnje, radnje hapšenja kao i radnje privođenja lica za koje će se pokazati da su sve do nedavno bile prisutne u BiH kao izrazito organizovane pa u nekim slučajevima i sa krakovima prema Zapadnoj EU i dalje prema udaljenim dijelovima svijeta.

Po isteku svog mandata, IPTF je 1. januara 2003. godine zamijenila policijska misija EU (EUPM). Policijska misija EU, podržava Evropsku komisija u izgradnji institucija u BiH, u skladu s Aneksom 11. Dejtonskog mirovnog sporazuma. Upravo, misija podrazumijeva širok spektar standarda, pravila i mogućnosti u svezi sa generalnim prijedlogom promjena programa i

institucija u BiH. Glavni tekst misije determinira ostvarenje Unijine globalne politike, pravljenja demokratske policije u regionu, autorizovan od strane EU (General Affairs Council (GAC) od 18. februara 2002. godine. Prema tome, o početku policijske misije EU govorimo od početka januara 2003. godine, a završetak misije predviđa se 2005. godina. Što se tiče geografije Bosna i Hercegovina je već dio Evrope, ali da bi BiH bila bliža Evropskoj Uniji mora imati utemeljene institucije koje mogu održavati i provoditi zakon u skladu sa evropskim standardima dio je evropske prakse da rad bude ocjenjen od onih kojima služile, što posebno vrijedi za policiju (Brkić, 2005:299-300).

Organizaciona struktura EUPM se sastoji iz od oko 500 policajaca, 50 civila profesionalaca, 350 pripadnika lokalnog osoblja (prevodioci, administratori, tehničko i pomoćno osoblje). U svom aktivitetu oni će surađivati i opservirati na državnom nivou, u okviru Državne granične službe, Interpola i Agencije za zaštitu i istrage. Takođe svoju promotivnu i afirmativnu funkciju obavljat će u okviru entitetskih razina, svih kantona, centrima javne bezbjednosti i u Distriktu Brčko. Prema tome, kolokatori EUPMa će nadzirati rad policije uz podršku policajaca EUPM-a, koji su po svojoj profilisanosti i policijskoj izobrazbi isključivo empiristi i specijalisti u menadžerstvu, krivičnim istragama, provedbi zakona i drugim policijskim poslovima (Brkić, 2005:300).

EUPM je žurno radio na uspostavljanju profesionalnije i transparentnije policije kako bi se osigurali evropski standardi implementacije zakona.

Ono što je prioritetni cilj EUPM-a bio jeste e da podrži policiju u razvoju organizacije i u borbi protiv pogrešnih uticaja izvana. Ono što su prethodna iskustva pokazala su koraci koji su neophodni da se poduzmu u razvoju policijske organizacije sljedeći: neovisan budžet policije, izmjene u saradnji sa zajednicom, uska suradnja sa partnerima kao što su kriminalistička policija na federalnom i entitetskom nivou u borbi protiv krupnog i organiziranog kriminala i to sa drugim državnim organima (Brkić, 2005:306).

Budući da je Federacija BiH imala decentraliziranu organizaciju policije sa druge strane je Republika Srpska imala elemente stroge centralizirane organizacije policije. S tim da treba imati u vidu da je policija Brčko Distrikta nezavisna policijska struktura. Dakle riječ je o krucijalnim pitanjima integrisanja svih agencija za prodođenje Zakona u jedan harmonizirani policijski sistem.

Na osnovu Zakona o unutrašnjim poslovima FBiH ustrojeni su organizacija i nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova.¹⁵ Nakon uređenja Federacije BiH, Ustavom FBiH uspostavljeno je deset kantona¹⁶, te svaki od njih ima ministarstvo unutrašnjih poslova. Stoga, ta ministarstva djeluju i funkcionišu u okviru kantonalnih Zakona o unutrašnjim poslovima. Kao što je pomenuto ranije, organizacija *Policije Republike Srpske*¹⁷ je centralizirana i djeluje u skladu sa Ustavom RS ali i Zakonom o unutrašnjim poslovima Republike Srpske.

Policija Brčko Distrikta je neovisna policijska organizacija koja funkcioniše u skladu i na osnovu Statuta Brčko Distrikta (1999) i Zakona o policiji Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.¹⁸ Policijom Brčko Distrikta rukovodi šef policije Brčko Distrikta. Ustrojstvo policije Brčko distrikta je usklađeno sa općim policijskim ustrojstvom u BiH, odnosno BD BiH sadrži sve organizacione jedinice te nadležnosti kao i operativnim i administrativnim ustrojem je identična republičkoj odnosno kantonalnim policijama. Policija BD BiH odgovorna je nadležnim organima Brčko distrikta shodno predmetnom Zakonu.

Uzimajući u obzir to da je Bosna i Hercegovina država u tranziciji, a koja je orijentisana ka euroatlantskim integracijama i koja je suočena sa svermenim sigurnosnim izazovima, može se utvrditi da je učinjena djelimična reforma sigurnosnog sektora u periodu između 2004. i 2008. godine i to iz razloga što su se doista uvidjele mnoge nefunkcionalnosti kao i nedostaci tadašnjeg unutrašnjeg sigurnosnog sektora, a sve zahvaljujući Dejtonskom mirovnom sporazumu i velikom doprinosu međunarodne zajednice. Tokom 2003. godine, vidni su bili i napreci u stvaranju novih institucija sistema sigurnosti BiH, te je uspostavljeno državno ministarstvo sigurnosti te su definirane njegove nadležnosti i obaveze („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03).

---

¹⁵ Nadležnosti: Sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela međunarodnog kriminala i terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala i drugih krivičnih djela iz nadležnosti Federacije, pronalaženje i hvatanje počinitelja tih djela, te njihovo privođenje nadležnim organima, vrši kriminalističko-tehnička vještačenja, raspisuje i objavljuje INTERPOL međunarodne, federalne i međukantonalne potrage, surađuje sa nadležnim tužilaštvima u vezi s obradom krivičnih slučajeva, te poslovi državljanstva Federacije...“ (Službene novine FBiH br. 49/05)

¹⁶ Deset kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova (Bihać, Orašje, Tuzla, Zenica, Goražde, Travnik, Mostar, Ljubuški, Sarajevo i Livno).

¹⁷ U okviru organizacione strukture MUP-a RS nalazi se pet centara javne bezbjednosti: Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Istočno Sarajevo i Trebinje.

¹⁸ Šire: Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, br. 33/05

Visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Lord Paddy Ashdown je 2. jula 2004. godine donio odluku o uspostavljanju *Komisije za restrukturiranje policije*¹⁹ kako bi predložila „jedinstvenu strukturu obavljanja policijskih dužnosti za Bosnu i Hercegovinu“ (Izvještaj KzRP,2004:3,193).

U sastavu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine kao upravne organizacije djeluju Granična policija BiH, Agencija za istage i zaštitu BiH (SIPA), Ured za saradnju s Interpolom, Služba za poslove sa strancima, kao i Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH uz operativnu odgovornost. Formiranjem prvenstveno Državne agencije za istrage i zaštitu („Službeni glasnik BiH“, br. 27/04, 63/04 i 35/05) i Granične policije BiH kao profesionalne policijske agencije na državnom nivou, koje su samostalne u svom operativnom radu, stvoreni su pravni preduvjeti za borbu protiv organiziranog kriminala, međunarodnog terorizma, nezakonitih imigracija te za efikasniju i sigurniju kontrolu međunarodne granice Bosne i Hercegovine, a u cilju sprečavanja krijumčarenja ljudi i roba, kao i svih drugih savremenih globalnih rizika koji ugrožavaju sigurnost i stabilnost Bosne i Hercegovine i njenih građana.

Iz prethodno navedenog još uvijek nije ništa temeljno promijenjeno u smislu reforme jedinstvenog policijskog sektora pa ni danas, jer su još uvijek policijske agencije organizirane na entitetskom, kantonalnom i državnom nivou, a što nas može dovesti do zaključka da taj sistem dosta otežava rad unutrašnjeg sigurnosnog sistema jer je isti složen i predstavlja jedan vid prepreke u suprostavljanju svim rizicima koji se mogu pojaviti i koji se pojavljuju unutar jedne zemlje, kao što je to u ovom slučaju Bosna i Hercegovina. Hronični nedostatak policijskih snaga

---

¹⁹ Minimalni zahtjevi za uspješno restrukturiranje policije u BiH predstavljeni Komisiji za restrukturiranje policije u BiH u Bruxellesu oktobra 2004. godine od strane predstavnika Europske unije su: 1. „Institucije Bosne i Hercegovine moraju imati svu nadležnost u policijskim pitanjima u Bosni i Hercegovini, 2. Ovo podrazumjeva da zakonodavstvo i budžetiranje vezano za sva policijska pitanja bude isključivo na državnom nivou, 3. Politički nadzor treba da vrši Ministarstvo sigurnosti na državnom nivou i 4. Veličina i oblik lokalnih policijskih regija treba da bude određena u skladu sa kriterijima koji se čine razumnim sa stanovišta djelotvornog rada policije, a ne političkih razloga.“ (Izvještaj KzRP,2004:5). Jedna od preporuka iz Izvještaja je reorganizacija agencija za provođenje zakona u BiH u manji broj policijskih područja koja će prelaziti entitetske linije. U Republici Srpskoj je ovo ocijenjeno kao slabljenje entiteta i put ka njihovom nestajanju zbog čega Izvještaj nije prihvaćen (Bajramović, 2022:219).

koje bi svojim integriranim djelovanjem obuhvatile cjelokupnu teritoriju Bosne i Hercegovine je ocijenjen, kako od strane međunarodnih, tako i od strane domaćih eksperata kao jedan od osnovnih nedostataka aktualnog sistema sigurnosti. Sadašnje policijske strukture su ocijenjene kao inertne, neefikasne i veoma „skupe“ organizacije u svom domenu. Uloga policije u tranzicijskim državama, a u koje spada i Bosna i Hercegovina, predstavlja ključnu komponentu procesa reforme sigurnosnog sektora. Upravo ti procesi u Bosni i Hercegovini su počeli neposredno nakon uspostavljanja mira, potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Nakon mnogih faza reforme policije koje su se odvijale godinama, jedna od ključnih jeste ona koja se desila 2007. godine u Laktašima gdje je dogovoreno osnivanje radne grupe kojim bi se osnovala Direkcija za koordinaciju policijskih tijela, Institut za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, Agencija za policijsku podršku, Nezavisni odbor za žalbe građana i Odbor za žalbe policijskih službenika. Ove institucije su u BiH osnovane početkom 2008. godine i predstavljaju značajnu prekretnicu u razvoju policije u Bosni i Hercegovini.²⁰ Iako je na ovaj način završena reforma policije, okončanje je samo prividno iz razloga što je ova reforma rezultirala formiranjem novih policijskih tijela, dok sama sigurnost građana još uvijek nije u toj mjeri poboljšana. Sistem unutrašnje sigurnosti nije u potpunosti unaprijeđen, uslijed čega je došlo do težeg suočavanja sa savremenim sigurnosnim izazovima kao što su; terorizam, organizirani kriminal i korupcija. Unatoč formiranju DKPT-a BiH čija je osnovna uloga koordinisanje policijskih agencija u BiH i razmjena podataka, informacija te saznanja, glavni ciljevi osnivanja DKPT-a su uslijed preplitanja nadležnosti kako stvarne, tako i mjesne dovele do toga da Direkcija jedino stvarnu nadležnost operativnog karaktera ima kod zaštite štićenih ličnosti, objekata, VIP ličnosti, VIP objekata, te ostalih institucija, ljudi i imovine koje su preciznije određene u Uputstvu Vijeća Ministara BiH o obimu i načinu vršenja poslova fizičkog i tehničkog obezbjeđenja ličnosti,

---

²⁰ Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH 11. aprila 2008. godine je usvojio prijedloge zakona o reformi policije, čime je ispunjen uslov za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom. Pet dana kasnije Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH je usvojio set zakona o reformi policije i to Zakon(e) o reformi policije, Zakon o nezavisnim i nadzornim tijelima policijske strukture BiH, te Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i agencijama za podršku policijskoj strukturi. (Inicijativa za monitoring evropskih integracija BiH, 2016., Europeizacija policije u Bosni i Hercegovini, <https://eu-monitoring.ba/europeizacija-policije-u-bosni-i-hercegovini/> pristupljeno 26.06.2022.)

objekata i imovine iz 2005. Ta diskriptna nadležnost je preuzeta iz entitetskih MUP-ova, obzirom da su do formiranja DKPT-a takvu nadležnost imale FUP i MUP RS-a. DKPT je po zamisli trebala imati koordinirajući element sa svim policijskim agencijama uz prefiks nadređenosti, hitnosti te promptnosti u svom djelovanju, a što je dobrim dijelom izostalo. Naime, a kao što je i naprijed pomenuto, koordinisanje ostalih policijskih agencija od strane DKPT-a neobavezuje u praksi entitetske pa ni kantonalne organe na nužno djelovanje. Jedan od mnogobrojnih razloga praktične koordinisanosti jesu stvarne i mjesne nadležnosti ostalih policijskih agencija u BiH, pa tako kantonalni MUP-ovi odgovaraju i postupaju, te u skladu sa tim provode naredbe kantonalnih tužilaštava prevashodno, kao i SIPA koja je represivni aparat državnog tužilaštva pa primjera radi MUP RS koji predstavlja organ gonjenja po nalogu Republičkog tužilaštva, a za koje je jedinstveno na cjelokupnoj teritoriji BiH da tužilački organi vode istrage, prema ZKP-ovima. Cijeneći naprijed pomenuto, vliki broj tužilaštava pa samim tim i njihovih represivnih aparata (*policije*) prema zakonima nemaju operativnu obavezu da postupaju po nalogima Direkcije već to isto vrlo često paušalno primijenjuju kroz administrativne poslove. Primjera radi, kada DKPT uputi dopis prema nekoj od policijskih agencija, u cilju razmjene informacija i podataka, primaoci tih saznanja iste mogu ali ne i obavezno uzeti kao mjerodavne u nadležnom operativnom postupanju. Dakle koordinisanost policijskih agencija se oslanja više na politički kompromis i političko blagostanje nego na formalnu koordinisanost kako je to zamišljeno reformama. Bitnim se ističe da DKPT nema stvarnu nadležnost u punom smislu riječi policija, jer za istu ne postoji ZKP BiH koji je prepoznaje kao policijsku agenciju, iako uživaju status policijske agencije. Apropos tome, DKPT kao organ koji naprijed pomenuta saznanja prosljeđuje u ovom dijelu bitnim za istaknuti smatra se i OSA/OBA koja na sličan, pa i u određenim segmentima identičan način funkcioniše, odnosno da razmjena podataka, informacija, saznanja i procjena kao i ostalih relevantnih sigurnosno interesantnih linjenica, razmijenjuje sa sve gore navedenim organima po principu „*potrebno je znati*“ kao vid razmjene s/i pojava, a koje se tiču saznanja o svim onim štetnim namjerama prema BiH kako iznutra tako i iz vana i to u domenima organizovanog kriminala štetnih po interese BiH, kako unutrašnjeg tako i međunarodnog, terorizma kao globalne prijetnje po sigurnost, stranih elemenata sa s/i refleksijama prema sigurnosti Bosne i Hercegovine, procjena o ugrožavanju onih lica, objekata te ostalih iz nadležnosti kako DKPT-a tako i kantonalnih, entitetskih i državnih policija. U ovom dijelu apostrofiramo da je okosnica

sigurnosnog sistema u smislu očuvanja sigurnosti i otklanjanja sigurnosno interesantnih pojava prevashodna nužna, i neizostavna koordinacija između OSA/OBA BiH, Službe za poslove sa strancima BiH, SIPA-e, GP BiH, DKPT-a BiH, čime se sa najviših instanci saznanja prosljeđuju organima za sprovođenje zakona iz onih sigurnosno interesantnih domena prema kojima postupaju policijske agencije. Osvrćući se dijelom kritički na koordiniranost svih sigurnosnih organa BiH, uočeno je da vrlo često državni nivo vlasti funkcioniše *neformalno* odvojeno od nižih organa vlasti i to u kontekstu ukupnosti sigurnosti u BiH pa je analogno tome primijećen poprilično supstratno različit odnos i kao problem koji je nastao iz izostanka koordiniranosti jesu i česte istrage koje provode kantonalni ili entitetski MUP-ovi po nalogu državnog tužilaštva pa i istrage koje provode državni organi po nalogu nižih nivoa vlasti.

1.2. Sigurnosni sistem i organizacija policijskih struktura u Bosni i Hercegovini

1.2.1. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine je centralno tijelo Bosne i Hercegovine nadležno za unutrašnju sigurnost države. Ministarstvo je uspostavljeno Zakonom o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine koji je stupio na snagu u decembru 2002.²¹

Organizaciona struktura Ministarstva sigurnosti BiH se sastoji od; Sektora za zaštitu i spašavanje, Sektora za pravne, kadrovske, opšte i finansijsko materijalne poslove, Sektora za međunarodnu saradnju i evropske integracije, Sektora za imigraciju, Sektora za azil, Sektora za borbu protiv terorizma, organiziranog kriminala, korupcije, ratnih zločina, i zloupotrebe narkotika, Sektora za informatiku i telekomunikacione sisteme, Sektora za zaštitu tajnih podataka i Sektora za opću i graničnu sigurnost i Inspektorat.²²

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine nadležno je za; zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prijelaza i regulisanje prometa na graničnim prijelazima Bosne i

---

²¹ Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Sl. Glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07, 24/08)

²² Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine (2009). Organizaciona struktura (pristupljeno 25.1.2023.

<http://www.msb.gov.ba/onama/struktura/default.aspx?id=3057&langTag=bs-BA>)

Hercegovine, sprječavanje i otkrivanje učinilaca krivičnih djela terorizma, trgovine drogom, krivotvorenja domaće i strane valute i trgovine ljudima i drugih krivičnih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom, međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti Ministarstva (saradnja sa INTERPOL-om, EUROPOL-om, SELEC, MARRI...), zaštitu lica i objekata, prikupljanje i korištenje podataka od značaja za sigurnost Bosne i Hercegovine, organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u ostvarivanju sigurnosnih zadataka u interesu Bosne i Hercegovine, provođenje međunarodnih obaveza i saradnju u provođenju civilne zaštite, koordiniranje djelovanja entitetskih službi civilne zaštite u BiH i usklađivanje njihovih planova za slučaj prirodne ili druge nesreće koje zahvataju teritoriju Bosne i Hercegovine i donošenje programa i planova zaštite i spašavanja. Također, kreira stara se i provodi politiku useljavanja i azila u Bosni i Hercegovini, uređuje procedure i način organizacije službe vezano za kretanje i boravak stranaca u Bosni i Hercegovini, vrši pružanje podrške policijskim tijelima Bosne i Hercegovine, koordiniše školovanje i stručno usavršavanje kadrova u skladu sa potrebama policijskih tijela Bosne i Hercegovine i drugih službi i agencija iz oblasti sigurnosti, forenzičkih ispitivanja i vještačenja.²³

U sastavu ovog ministarstva kao upravne organizacije su Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine, Granična policija Bosne i Hercegovine, Državna agencija za istrage i zaštitu, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, Agencija za policijsku podršku i Služba za poslove sa strancima BiH.

1.2.2. Organizacija i nadležnosti policijskih agencija Bosne i Hercegovine

Sistem unutrašnje sigurnosti BiH je adekvatan primjer veoma složenog, tačnije kompleksnog sistema jedne savremene države, a to se ogleda u tome što na prostoru Bosne i Hercegovine postoji 16 policijskih agencija. „Postojeći sistem i djelovanje policije u Bosni i Hercegovini je organizaciono složen, nefunkcionalan i neracionalan.“ (Spahić,2012:212). Policijski sistem je sačinjen od policijskih agencija koje posjeduju policijska ovlaštenja a to su; Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Granična policija BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH na

---

²³ Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine (2009). O ministarstvu (pristupljeno 25.1.2023 <http://www.msb.gov.ba/onama/default.aspx?id=3053&langTag=bs-BA>)

državnom nivou. Dalje, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (FUP), kao i policija Brčko distrikta.

Značajan napredak u državnom dimenzioniranju sigurnosti u BiH predstavljalo je i formiranje Agencije za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine - Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA-State Investigation and Protection Agency), obzirom da je ona praktično predstavljala preteču uspostave policijskih agencija kojih sada u sastavu Ministarstva sigurnosti ima četiri, te je osnovana prva policijska agencija na državnom nivou i to Granična policija BiH (osnovana 2000.) godine od strane tadašnjeg visokog predstavnika u BiH (Državna granična služba), a nakon potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma i državna policija. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine osnovana je 2008. godine prema Zakonu o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine. Diskriptne nadležnosti ove agencije su; komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih tijela BiH, komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih tijela BiH sa odgovarajućim organima u Bosni i Hercegovini u vezi sa pitanjima policijskih poslova međunarodnog karaktera ili od međunarodnog značaja, objedinjavanje sigurnosnih informacija od značaja za Bosnu i Hercegovinu, organiziranje i provođenje fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa, itd.. Prema Šikmanu, poslovi policijske obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima (*Službeni glasnik br. 57/16 i 110/16*) definisani su kao ostali unutrašnjih poslovi (član 6. stav. 4. Zakona) i u potpunoj su nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. U tom smislu Ministarstvo organizuje i vrši stručnu obuku zaposlenih, obuku ponavljanja znanja, kao i druge obuke za potrebe fizičkih i pravnih lica (član 149. stav. 1. Zakona), i to putem Uprave za policijsku obuku i Centra za obuku (član 149. stav. 2. Zakona) (Šikman, 2017:5).

Dalje, Zakonom o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine uređuju se unutrašnji poslovi iz nadležnosti Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđuju nadležnost, organizacija i rukovođenje Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova, operativni i drugi policijski poslovi, međusobni odnosi Federalnog ministarstva i Federalne uprave policije sa kantonalnim ministarstvima unutrašnjih poslova i drugim organima u Bosni i Hercegovini, kao što su školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova, radni odnosi i druga pitanja od značaja za ostvarivanje nadležnosti Federacije u oblasti unutrašnjih poslova. U Federaciji Bosne

i Hercegovine svaki od 10 kantona ima vlastito ministarstvo unutrašnjih poslova i pripadajuću upravu policije.

Postoji još jedna policijska agencija koja je dio Brčko distrikta, koja je osnovana 2000. godine. Policija Brčko distrikta BiH obezbjeđuje sigurnu sredinu svim licima u Distriktu i obavlja poslove poštujući međunarodno priznata ljudska prava i osnovne slobode predviđene Ustavom Bosne i Hercegovine. Policija Brčko distrikta BiH obezbjeđuje neograničenu slobodu kretanja svih lica, vozila i roba kroz Distrikt. Svi zaposleni u Policiji Brčko distrikta BiH su javni službenici i kao takvi su odgovorni za svoje postupke.

VI DIO

1. Obuka i stručno usavršavanje policijskih službenika u Bosni i Hercegovini

Sami početci Srednje policijske škole unutrašnjih poslova su nastali 1970. godine u Sarajevu, i to je bila samostalna institucija za obuku policije u Bosni i Hercegovini. Prije toga, obuka za policajce je trajala ukupno šest mjeseci. Uglavnom su primani muškarci, a policijska obuka za žene je doživjela organiziranje određenih kurseva, što nije dalo trajnije rezultate. Školovanja je uglavnom trajalo, tri do četiri godine, te je nastava bila većinom teorijska, s tim da su se izvodile policijske, ali i shodne vojne vježbe. U periodu od 1992.-1995. godine održavali su se specijalistički kursevi koji su trajali ukupno 6 mjeseci, uključujući teorijski i praktični segment, u mjestima: Tarčin, Bugojno i Sarajevo za područje koje je kontrolisala ARBiH.

U skladu sa Aneksom 11. Dejtonskog sporazuma, te Bon-Petersburškim sporazumom o rekonstrukciji policije u Bosni i Hercegovini iz 1996. godine, kao i drugim sporazumima, uz pomoć međunarodne zajednice, a na osnovu izmjena i dopuna tadašnjeg Zakona o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, oktobra 1998. godine formirana je Policijska akademija Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova u Sarajevu, kao osnovna institucija za školovanje i stručno osposobljavanje policije u Federaciji Bosne i Hercegovine kao organizaciona jedinica Federalnog ministarstva (Spahić, 2005:118). Istim zakonom ukinuta je

bivša četverogodišnja Srednja policijska škola, te je osnovana Policijska akademija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske – Banja Luka i Visoka škola unutrašnjih poslova, kao dvije glavne institucije za obuku i obrazovanje policijskih snaga u Bosni i Hercegovini, o kojim će se više govoriti u nastavku.

1.1. Policija Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova BiH

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova (FMUP) počelo je sa radom 1998. godine i uz manje izmjene u organizacijskoj strukturi i normativno-pravnoj regulativi djeluje i danas (Bajramović, 2022:324). U sastavu FMUP je i Policijska akademija, Federalna uprava policije, Inspektorat i Ured za pritužbe javnosti.²⁴ Policija Federalnog Ministarstva unutrašnjih poslova vrši školovanje i stručno usavršavanje kadrova za potrebe Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, a u njoj se u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, školuju i stručno usavršavaju i kadrovi za potrebe kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova, kao i drugih organizacija koje se bave poslovima sigurnosti²⁵ (Zatvorska straža - policija, osiguravajuće agencije), (Spahić, 2005:118).

Način školovanja je zasnovan na novim odredbama u Policijskoj akademiji, što podrazumijeva da se kandidati primaju nakon završene srednje škole, a isto traje jednu godinu. Procesom odabira i školovanja novih policajaca, Policijska akademija doprinosi uspostavi policije po principu multietničnosti, zastupljenosti žena i uvođenju novih metoda obuke i rada policije. Unutrašnja organizacija Policijske akademije je takva da se sastoji od dva odjeljenja i dva odsjeka, a to su Odjeljenje za osnovnu obuku, Odjeljenje za stručno osposobljavanje i usavršavanje, Odsjek za standardizaciju obuke i Odsjek za obuku u rukovanju oružjem.²⁶

---

²⁴ www.fmup.gov.ba

²⁵ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine F BiH, br. 49/2005), član 45.: Stav 1. Radi obavljanja poslova iz nadležnosti policije Federalno ministarstvo organizira rad Policijske akademije. Stav 2. Akademija iz stava 1 ovog člana je organizaciona jedinica u sastavu Federalnog ministarstva. Stav 3. Akademija je dužna osigurati osnovnu obuku kadeta i stručno usavršavanje policijskih službenika. Stav 4. Akademija iz stava 1 ovog člana može školovati kadrove i za potrebe kantonalnih ministarstava, Državne granične službe Bosne i Hercegovine, Policijske Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, policije Republike Srpske, Sudske policije, i drugih organa za provođenje zakona.

²⁶ <http://www.fmup.gov.ba/v2/stranica.php?idstranica=23>

Za razliku od plana i programa drugog entiteta, plan i program Policijske akademije za čin policajca koja traje sedam mjeseci teorijskog dijela, četiri mjeseca prakse i dodatno jedan mjeseca pripreme za završni rad, obuka za čin mlađi inspektor traje u kontekstu teorije četiri mjeseca, i dodatna dva mjeseca prakse (Spahić, 2012:259).

Ono što je bitno napomenuti jeste predmeti koji se izučavaju a oni su podijeljeni u tri grupe:

1. Pravna grupa predmeta.
2. Policijske procedure i postupci.
3. Ostali predmeti (psihologija, ljudska prava, fizički odgoj i sl.).

Ono što je neminovno bitno spomenuti jeste da je cilj Policijske akademije FMUP-a da osigura efikasno, a nadasve visokokvalitetno školovanje i stručno usavršavanje budućih policijskih službenika svih policijskih agencija za službu u zajednici, što će značajno doprinijeti profesionalizaciji policije u BiH, uz poštivanje univerzalnih vrijednosti ljudskih prava i dostojanstva čovjeka.

1.2. Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova

U skladu sa Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za potporu policijskoj strukturi BiH, koji je donesen u aprilu 2008. godine, primarnu ulogu u istraživanju i edukaciji u području policijskog obrazovanja i sigurnosti u Bosni i Hercegovini dobila je AEPTM (Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova). Nadležnosti agencije²⁷ su navedene u prethodno pomenutom zakonu, a to su : razvijanje, usklađivanje i predlaganje nastavnih planova i programa obuke i to u skladu sa potrebama policijskih tijela BiH i drugih službi te agencija iz oblasti sigurnosti: organiziranje i provedba školovanja i stručnog osposobljavanja i usavršavanja pripadnika policijskih tijela BiH i drugih službi i agencija iz oblasti sigurnosti (osnovna, specijalistička, stalna i drugi vidovi policijske obuke), uključujući školovanje policijskih kadrova BiH nivoa I., za potrebe stjecanja čin *'policajac'*²⁸; školovanje

---

²⁷ Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za potporu policijskoj strukturi BiH, 38/09 čl. 19.

²⁸ <https://www.aeptm.gov.ba/bs/node/65>

policijskih kadrova BiH nivoa II., za potrebe stjecanja čina *'mlađi inspektor'*, obuka pripadnika agencija za zaštitu osoba i imovine; obuka pripadnika detektivskih agencija, stručna obuka (kursevi, seminari i sl.), razvijanje istraživačko-izdavačke djelatnosti, te doprinos ukupnom unapređenju i modernizaciji policijskog rada, knjižničarski poslovi, vođenje odgovarajućih evidencija i dokumentacije iz nadležnosti.

AEPTM²⁹ primjenjuje savremene nastavne metode i sredstva što doprinosi kvalitetnijoj edukaciji policijskih službenika kao i njihovom većem poštivanju ljudskih prava i sloboda, što je riješilo jednim bitnim dijelom problem obrazovanja i obuke policijskih službenika na državnom nivou. U cijelom obrazovnom sistemu izdvaja se Policija Brčko Distrikta, jer ona nema instituciju koja bi vršila školovanje policijskih kadrova (kadeta, polaznika prvog i drugog nivoa policijske obuke) za njihove potrebe, već se isti šalju u tri različite obrazovne institucije u BiH. Specifičnost poslova i složenost istraga koje obavljaju SIPA, GP BiH i DKPT izazovi su za AEPTM i zahtijevaju da se proces obrazovanja i usavršavanja policijskih kadrova na državnoj razini kvalitetno nastavi i unaprijedi te poboljša uvažavajući promjenu morfologije i fenomenologije sigurnosnih izazova odnosno kriminaliteta koji opterećuje bosanskohercegovački sigurnosni prostor.³⁰

S obzirom na to da postoji prvi i drugi nivo osnovne policijske obuke kao i specijalistička obuka, nastavni planovi i programi su prilagođeni konkretnim potrebama policijskih agencija, budući da svaka od njih ima različite nadležnosti.

1.3. Policijska akademija ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske

Segment policijskog obrazovanja, obuke i usavršavanja u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srpske bio je pred velikim izazovima od početka svog osnivanja pa do danas. Tako je period 1992-1995. godina obilježio intenzivnu obuku i školovanje policajaca sa srednjom stručnom spremom, dok je naredni period i to od 1995. godine i dalje kao izraz potrebe za višim i visokoobrazovnim kadrom, bio usmjeren upravo u tom pravcu. Navedene potrebe pratila je i adekvatna organizaciona struktura, koja se kretala od Srednje škole unutrašnjih poslova (1992.

---

²⁹ <https://www.aeptm.gov.ba/onama>

³⁰ <https://www.aeptm.gov.ba/bs>

godina)³¹, preko Centra za obrazovanje kadrova (1994. godine) čija je funkcija bila školovanje i usavršavanje kadrova za rad u Ministarstvu kroz redovno školovanje i organizovanje kurseva za policijske službenike u trajanju od šest mjeseci, u okviru kojeg je uspostavljena i Viša škola unutrašnjih poslova (1995. godina)³² u kojoj je nastavni proces trajao pet semestara, a po završetku školovanja dobijao se stručni naziv pravnik unutrašnjih poslova, pa sve do Uprave za policijsko obrazovanje (2002. godina), u okviru koje su formirane Jedinica za osnovnu policijsku obuku – Policijska akademija (1999. godina)³³ i Visoka škola unutrašnjih poslova (2002. godina)³⁴ pri čemu je iste te godine formirana Uprava za policijsko obrazovanje³⁵ i to kao osnovna organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, a koja vrši školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova za rad u Ministarstvu. Školovanje u Visokoj školi unutrašnjih poslova trajalo je u početku sedam, a kasnije osam semestara, pri čemu su završetkom škole studenti sticali zvanje diplomirani pravnik unutrašnjih poslova³⁶. Treba napomenuti i da je Visoka škola unutrašnjih poslova bila tada jedina visokoškolska ustanova u Bosni i Hercegovini koja se isključivo bavila visokim policijskim obrazovanjem obzirom da su jedino studenti koji su završili studije na Visokoj školi unutrašnjih poslova mogli da se zaposle u

---

³¹ 12. septembra 1992. godine tadašnji predsjednik predsjedništva Srpske Republike donio je Odluku o promjeni naziva i sjedišta škole za unutrašnje poslove "Mijo Kerešević Guja" iz Sarajeva u Srednju školu unutrašnjih poslova sa sjedištem u Banjoj Luci (Šikman, 2017:2).

³² Viša škola unutrašnjih poslova u Banjoj Luci osnovana je Odlukom Vlade Republike Srpske broj 02-157/95 od 01.07.1995. godine, a radi obavljanja djelatnosti obrazovanja kadrova sa višom stručnom spremom za rad u organima unutrašnjih poslova i obavljanja drugih srodnih poslova iz oblasti bezbjedosti (obavještajno-bezbjednosna služba, carina, inspekcija, službe obezbjeđenja i slično) (Šikman, 2017:2).

³³ Policijska akademija je formirana na osnovu Okvirnog sporazuma o rekonstrukciji policije Republike Srpske i Madridske deklaracije, Odlukom Vlade Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova je dana 02.07.1999. godine formiralo Policijsku akademiju, koja je sa nastavom počela 19.07.1999. godine. (Smajić, 2009:203.)

³⁴ Vlada Republike Srpske je radi zadovoljenja potreba Ministarstva unutrašnjih poslova za visokoobrazovnim kadrom, te daljeg stručno usavršavanja i poboljšanja profesionalne osposobljenosti, prije svega radnika unutrašnjih poslova, na prijedlog Ministarstva unutrašnjih poslova donijela Odluku o transformaciji Više u Visoku školu unutrašnjih poslova broj 02/1-020-734/02 od 23.07.2002. (Šikman, 2017:2).

³⁵ Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u MUP-u Republike Srpske od 01.10.2002. godine Školski centar je transformisan u Upravu za policijsko obrazovanje. (Šikman, 2017:2.)

policijskim agencijama u Bosni i Hercegovini bez dodatne obuke (*obuka drugog nivoa*), sve imajući u vidu da je škola certifikovana od strane Misije Ujedinjenih Nacija, odnosno da ispunjava sve uslove za školovanje kadrova za rad u policijskim institucijama (Šikman, Lalić, 2012:207).

Od 2008. godine Visoka škola unutrašnjih poslova Republike Srpske postaje članica Univerziteta u Banjoj Luci. Veliki korak za ovaj sektor je uslijedio kada je Visoka škola unutrašnjih poslova transformisana u Fakultet bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci (proces transformacije je trajao dvije godine), a policijska obuka i usavršavanje dobilo je dinamičniji karakter putem Uprave za policijsku obuku i Centra za obuku.

Zašto je Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske inciralo promjenu statusa Visoke škole unutrašnjih poslova u sistem javnog visokog obrazovanja?

Prvenstveno glavni cilj bio je da se unaprijedi temeljito izučavanje bezbjednosti i kriminalistike, te da se formira jedan kvalitetan naučno-obrazovni profil za obavljanje najbitnijih poslova iz sigurnosti u najširem smislu te riječi. S druge strane, ono na šta se Ministarstvo unutrašnjih poslova fokusiralo jeste upravo policijska obuka i stručno usavršavanje koje potencira sticanje praktičnih znanja i vještina koje su neophodne za obavljanje policijskih poslova. Prema prehodno navedenom, može se reći da se obuka i obrazovanje policijskih službenika smatra važnom oblasti za uspješnu implementaciju policijskih aktivnosti usmjerenih na zajednicu (Palmiotto, 2000:9). Obuka i obrazovanje su neophodni jednako jer je obrazovanje u nadležnosti obrazovnih institucija, dok je obuka u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova. Funkcionalna povezanost Ministarstva unutrašnjih poslova i Fakulteta bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci treba da obezbijedi školovanje visokoobrazovnog kadra za potrebe policije sa jedne strane, uključujući i pitanja vezana za izvođenje odgovarajućih informativnih, stručnih i specijalističkih obuka studenata unutar organizacionih jedinica Ministarstva, a što je opet neophodan preduslov za sticanje odgovarajućih stručnih znanja i vještina za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti Ministarstva, sa druge strane. (Šikman, 2017: 4.).

Prema tome, Zakonom o policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske, poslovi policijske obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja definisani su kao ostali unutrašnji poslovi (član 6.,

stav 4. Zakona) i samim tim su u potpunoj nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske. Ministarstvo organizuje i vrši stručnu obuku zaposlenih, obuku ponavljanja znanja, kao i druge obuke za potrebe fizičkih i pravnih lica (član 149. stav 1. Zakona), putem Uprave za policijsku obuku i Centra za obuku (član 149. stav 2. Zakona).

Uprava za policijsku obuku je osnovna organizaciona jedinica Ministarstva koja vrši osnovnu policijsku obuku, specijalističku obuku i stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova za rad u Ministarstvu, odnosno drugim policijskim agencijama.

Pored toga nadležna je za izradu podzakonskih propisa i drugih akata koji su vezani za djelovanje i nadležnost same Uprave. Svakako u njenu nadležnost spada i izrada Programa redovne obuke policijskih službenika, pružnje stručne pomoći u izvršavanju navedenog Programa, vršenje instruktivnog usmjeravanja u cilju što kvalitetnije realizacije, te nadzor i kontrolu nad realizacijom Programa (Šikman, 2017:5). U okviru Uprave kao unutrašnje organizacione Jedinice MUP-a, egzistiraju Jedinica za policijsku obuku - Policijska akademija Banja Luka, Jedinica za stručnu obuku i Odjeljenje za logistiku i internatske usluge.

Centar za obuku, kao osnovna organizaciona jedinica, organizuje i sprovodi policijsku obuku iz oblasti stručnog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika. Ona također, pruža podršku u realizaciji obuke Specijalnoj antiterorističkoj jedinici kao i Upravi za policijsku obuku, izrađuje prijedloge podzakonskih akata i pojedinačnih akata vezanih za nadležnost i djelovanje Centra za obuku, pa koordinira, organizuje i usmjerava rad Jedinica, timova i odjeljenja Centra za obuku, te saraduje u izradi Programa obuke policijskih službenika, pruža stručnu pomoć i vrši instruktivno usmjeravanje u cilju što kvalitetnije realizacije navedenog programa. Uz pomenuto, predlaže i mjere za unapređenje stručnog usavršavanja i daje shodne inicijative i prijedloge za izradu nastavnih planova i programa, te izdaje isprave o stepenu stručne osposobljenosti po završetku stručnog usavršavanja i vodi neophodne evidencije. U Centru za obuku utvrđuju se unutrašnje organizacione jedinice:

- 1) Jedinica za obuku,
- 2) Jedinica za obezbjeđenje i
- 3) Jedinica za logistiku (Šikman, 2017:29.).

1.3.1. Vrste policijske obuke, stručnog usavršavanja i osposobljavanja u sklopu Ministarstva RS-a

Postoje dvije vrste osnovnih obuka i usavršavanja u okviru Ministarstva koje možemo izdvojiti na osnovu svih pravnih dokumenata i pravilnika policijske obuke i usavršavanja u Ministarstvu³⁷, a to su: *osnovna policijska obuka i stručna obuka*.

1. *Osnovna policijska obuka* je temelj svake policijske profesije koja čini glavni metod teorijskog i praktičnog formiranja kadra za policijsku službu. Upravo putem iste su obuhvaćeni svi početnici u službi, sa najmanje IV. stepenom stručne spreme, kao i oni koje nemaju adekvatno policijsko obrazovanje (zaposleni u Ministarstvu sa IV. stepenom stručne spreme, bez policijskog obrazovanja), a osnovni cilj je sticanje neophodnih znanja i vještina za samostalno obavljanje policijskih poslova. Također osnovna policijska obuka obuhvata i obuku ponavljanja znanja koja se organizuje za pripadnike Ministarstva koji nisu obavljali policijske poslove duže od tri godine, a prethodno su obavljali navedene poslove, policijske službenike iz drugih policijskih agencija, te decertificirane policajce koji su na osnovu pravosnažne sudske presude raspoređeni na radno mjesto policijskih službenika. Isto tako, osnovna policijska obuka obuhvata i stručno osposobljavanje za zaposlene sa najmanje VI. stepenom stručne spreme, bez policijskog obrazovanja, koji se osposobljavaju za čin mlađi inspektor, za zaposlene u Ministarstvu sa najmanje VII. stepenom stručne spreme, koji nemaju policijsko obrazovanje a raspoređeni su na radna mjesta policijskih službenika (Šikman, 2017:7-8.). Ovaj vid obuke se obavlja u Upravi za policijsku obuku, tačnije u Policijskoj akademiji koja odgovara svim potrebama kako bi se policijski posao obavljao uspješno. Uprava za policijsku obuku nastoji svojim nastavnim planom i programom razviti sve mentalne i fizičke predispozicije kako bi se sticala nova znanja i vještine radi obavljanja složenijih i zahtjevnijih poslova i zadataka. Prema tome, novi koncept policijske

---

³⁷ Pored Zakona o policiji i unutrašnjim poslovima i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Ministarstvu unutrašnjih poslova (Službeni glasnik br. 27/17), kojim je utvrđena navedena organizacija i sistematizacija radnih mjesta koji se tiču policijske obuke, na poslove i zadatke iz njihove nadležnosti, primjenjuju se još i Pravilnik o postupku policijske obuke i obaveza kadeta u toku obuke (Službeni glasnik br. 13/17), Pravilnik o sadržaju i načinu vršenja stručne obuke (Službeni glasnik br. 21/17) i Pravilnik o stručnom usavršavanju policijskih službenika (Službeni glasnik br. 61/14 i 40/15). Ovim podzakonskim aktima uređuju se postupak policijske obuke i obaveze kadeta, zatim sadržaj i način vršenja stručne obuke, te stručno usavršavanje policijskih službenika Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske.

obuke kadeta Policijske akademije obuhvata osnovnu policijsku obuku kadeta u Jedinici za policijsku obuku – Policijskoj akademiji i stručno osposobljavanje kadeta kao i policajaca pripravnika u policijskim upravama Ministarstva. Realizuje se kroz tri faze, u ukupnom trajanju od 13 mjeseci, koje predstavljaju jednu povezanu cjelinu, nakon koje policajci pripravnici polažu stručni ispit. U skladu sa tim intencijama, organizovana je obuka nastavnika, te je izvršena obuka mentora i kordinatora iz policijskih stanica za realizaciju informativne i profesionalne prakse, a pojačani su i kriteriji kod selekcije kandidata za kadete. Kako bi se upotpunile sve aktivnosti za realizaciju nastavnog procesa potrebna su i savremena nastavna sredstva i neophodna infrastruktura za realizaciju obuke, te se u tom smislu koristi školska policijska stanica, kriminalističko - forenzička laboratorija, situacioni stan, te druge ditaktičke i pedagoške metode rada sa odraslim ljudima (Šikman, 2017:8).. Svakako da su ciljevi redovne obuke stalno obnavljanje već stečenih policijskih znanja te vještina i stavova ali isto tako i usvajanje novih, koji su dio nekih novih policijskih praksi, a koji su neophodni za efikasno obavljanje policijskih zadataka i poslova. Redovna obuka policijskih službenika podrazumijeva obuku koja je usmjerena na unapređivanje znanja, vještina i ponašanja u obavljanju redovnih policijskih poslova i zadataka iz nadležnosti Ministarstva, a sprovodi se u organizacionim jedinicama Ministarstva u toku radnog vremena, kroz realizaciju Programa redovne obuke policijskih službenika koji se donosi za svaku godinu. Redovna obuka sastoji se od teoretsko-stručnog i praktičnog dijela, uključujući SFO – osnovne policijske vještine i fizičku obuku, koja je zastupljena sa 30% učešća u sklopu sadržaja osnovnih policijskih vještina (Šikman, 2017:8.).

1.Stručna obuka je proces usvajanja novih znanja, vještina i stavova sa ciljem stručnog i specijalističkog osposobljavanja policijskih službenika i drugih zaposlenih u Ministarstvu za uspješno obavljanje postojećih poslova, te odgovornih i složenijih zadataka postojećeg posla, posla višeg nivoa, kao i budućih poslova i zadataka u Ministarstvu. Kao takva, stručna obuka policijskih službenika vrši se kontinuirano kroz redovitu obuku, specijalističku obuku, stručno usavršavanje putem seminara, studijskih posjeta, savjetovanja, naučnih i stručnih skupova, tribina, dodatne obuke i drugih oblika stručnog usavršavanja (Šikman, 2017:8.), na teritoriji Republike Srpske, Bosne i Hercegovine, te u inostranstvu. Specijalistička obuka jeste upravo vid kursa u kojem policijski službenik usvaja nova znanja i vještine radi obavljanja poslova veće složenosti. Potrebno je imati na umu da je za ovakvu vrstu obuke neopodno imati kvalitetno

obučene instruktore i nastavnike ali i posebne metode rada jer ovakav tip obuke iziskuje određene uslove kako bi se obuka realizirala u potpunosti i na način koji joj je adekvatan.

Uzimajući u obzir sve navedeno, od same osnovne policijske obuke i stručnog usavršavanja veliki značaj treba usmjeriti na održavanju visokih kriterijuma u oblasti obuke i usavršavanja jer je neophodno da ona bude stalna i kontinuirana iz razloga što se upravo svakodnevno faktori ugrožavanja mijenjaju i samim tim iziskuju samostalno učenje i samoinicijativno usavršavanje. Nije rijedak slučaj postupanja policijskih službenika sa radnim iskustvom i stažom koji vremenom poprima „šablonski karakter“, a što predstavlja pojavu koju treba spriječiti što ranije i na što efektivniji način. Policijski službenici obavezni su završiti odgovarajuće programe specijalizacije, te se stalno osposobljavati i usavršavati u skladu sa opisima poslova, potrebama i uvjetima radnog mjesta na koje su raspoređeni. Ovim načinom se stvara itekako jaka podloga za karijerno napredovanje u službi. Svaki policijski službenik po ulasku u policijsku službu treba objektivno sagledavati mogućnosti razvoja vlastite karijere i u skladu sa tim permanentno se obrazovati, usavršavati i dodatno se educirati, te u skladu sa propisanim uvjetima i sticati viša policijska zvanja.

Zaključna razmatranja

Nakon ratog sukoba u Bosni i Hercegovini, tlo zemlje je bilo savršeno za dolazak različitih sigurnosno - interesantnih grupacija raznih motiva i namjera. Nakon završetka istog uslijedilo je siromaštvo i uslovna ekonomska nestabilnost što je omogućilo bujanje organiziranih kriminalnih mreža, a to je opet stvorilo jedan od većih evropskih problema, uključujući trgovinu oružjem, drogom i do tada pojavu koja nije bila zastupljena sa kriminalnog aspekta a tiče se trgovine ljudima. Zahvaljujući naporima reformi koje su se desile u oblasti unutrašnje sigurnosti, iste su doprinijele djelimičnom poboljšaju općeg stanja sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Djelimično i to iz razloga što ne postoji iskazana i izražena politička volja vodećih partija u BiH da se takva sigurnosna situacija i naročito poboljša, pa upravo iz toga proizilazi da opća nesigurnost raste, a samim tim da se povećava nezadovoljstvo u građanstvu, što se opet može smatrati remetilačkim faktorom dodatno narušavajući sigurnosnu situaciju, a što u konačnici implicira potencijalne

socijalne nemire i buntove sa mogućom željom da se svi rezultati koji su postignuti u procesu reforme sigurnosti uslovno rečeno ponište.

Cjeloživotno učenje, tačnije obrazovanje i upravljanje karijerom za sve zaposlenike u bilo kojoj organizaciji od velikog je interesa, a posebice kod mlađe populacije zaposlenika (onih do 25 godina). Obrazovanje zaposlenika jedna je od osnovnih aktivnosti sistema upravljanja ljudskim potencijalima. Obzirom da živimo u svijetu dinamičnih odnosa i to kada se promjene događaju gotovo na dnevnoj bazi u svim područjima društvenog života i rada. Promjene se dalje, a što je uočeno najviše događaju u području znanja, cijeneći da je znanje najveće bogatstvo svake organizacije, ulaganje u znanje zaposlenika je najbolja investicija (Horvat, Vencl, Pušeljić: 276.).

Karijera kao pojam od velikog je značaja za svakog pojedinca, kako zbog vlastite budućnosti unutar organizacije u kojoj živi i radi, tako se isto odnosi i na policijsku organizaciju bilo u pogledu obrazovanja ili u pogledu planiranja dalje karijere i daljeg usavršavanja. Jedino adekvatno obrazovani policajac može efikasno i efektivno obavljati poslove iz nadležnosti, a koji svakako neprekidno stiče nova znanja, u interesu svih građana u praktičnom smislu. Mogućnosti napredovanja trebaju biti krajnje transparentno uređena te bi upravo to trebalo biti motivirajući faktor za policijske službenike, naravno uz obraćanje dužne pažnje da se transparentnošću ne ugroze određene kategorije osjetljivih podataka ili saznanja koje su u dodirnim tačkama sa samim činom napredovanja (specifičnosti obavljanja prikrivenih radnji od strane policije prema Zakonu). Policijski službenici trebalo bi da se kroz obrazovanje dodatno usavršavaju i obogaćuju svoje znanje prikupljajući informacije iz pozitivnih praksi, sigurnosnih saznanja i sl. i to kroz proces formalnog obrazovanja, pod tim ne misleći samo da taj proces traje do završetka formalnog dijela, već kroz dalji profesionalni razvoj, gdje se pod tim podrazumijeva lični i socijalni razvoj. Izgradnja karijere kao što je prethodno navedeno treba da bude transparentna, planska i zasnovana na principima stručnosti, te na kraju objedinjena u jedan dokument unutar zakonskih okvira. Svakako da bi bilo korisno preoblikovati zakonske odredbe u smjeru definisanja struke na cjelokupnoj teritoriji Bosne i Hercegovine kojoj će se davati prednost prilikom izbora policijskih službenika, obzirom da bi to trebalo prioritarno pripadati osobama koje su diplomirale sigurnosne, pravne ili kriminalističke nauke ili pak srodne nauke u oblastima bliskim bićima krivičnih djela poput; ekonomije, ekologije, građevine i srodnih disciplina, a gdje

su vidljivi obrisi kriminalnih aktivnosti, sa opet posebnim akcentom na koruptivne elemente u svakom zasebnom počinjenom krivičnom djelu odnosno ukupnosti koruptivnih pojava u takvim djelima gdje trenutno ne postoji adekvatan postdiplomski ili neki drugi vid dodatnog obrazovanja prema nastavnim ciklusima za tu oblasti – borbe protiv korupcije.

Također, jedan od veoma važnih segmenata u oblasti izbora kandidata za policijske službenike jeste da bi sama procedura trebala biti javno i transparentno predstavljena, pa dijelom i medijski ispraćena, jer je to (a što se je dokazalo) jedan od pozitivnih primjera praksi zemalja svijeta, sve kako bi se izbjegla maliciozna postupanja kada je u pitanju zapošljavanje novih kadrova i zasigurno da je to jedan kvalitetan način da se konceptualnom saradnjom sa medijima i javnosti zajednički doprinese objektivnijem informiranju javnosti o policijskim aktivnostima uvažavajući sve principe zaštite tajnosti od eventualnog dekonspirisanja pojedinih poslova i zadataka koji su u svom načelu tajni.

Osvrćući se na problematiku predmetnog rada i shodnog elaborata, policijski službenici kao apriori predmet ove diskusije nesumnjivo i nemjerljivo zalazuju kako generalni osvrt na cjelokupnost njihovog funkcionisanja u društvu kao cjelini, prema svim postojećim demokratskim načelima i principima vladavine prava zaslužuju i real-kritički osvrt koji također, a kada se oba navedena uzmu u ukupnosti značaja predmetne cjeline oni, supstratno čine jednu generalizirano objedinjenu cjelinu sa elaboratnim osvrtom. S tim u vezi, u okviru istih ističemo nekoliko generaliziranih osvrta iz kojih proizilaze istodobni generalizirani zaključci pa u odnosu na navedeno, nešto konkretniji zaključci real-kritičke prirode predstavljaju sam činjeničnu suštinu kritičkog osvrta na zadatu temu.

Naime, kada se problematici pristupa sa metodičkog stanovišta, odnosno pristupa sa obrazovnog područja i to na način da se planskim postupanjem proučava metodika odgoja u kontekstu odgojno obrazovne propolicijske naučno nastavne baze i njenog uticaja na dalji tok i karakternih osobina prisustva policije kao organizacione strukture (nerijetko u svijetu kao temelj državnog funkcionisanja), onda takav osvrt u svojim dispozitivnim dijelovima čini ovu i srodne cjeline naučno zaokružene.

Prema tome kada se tačka gledišta pomjeri prema generalno u odnosu na konkretno, a sve sa stanovništva promatrača, tada možemo ustanoviti da je problematika predmetnog rada (njen suštinski oblik) itekako zastupljen u društvu, odnosno policijskoj sferi kada se uzme u obzir obrazovanje koje se sastoji od mnoštva ne policijskih ali i srodnih nauka poput, psihologije, sociologije, filozofije te često stručnih naučnih disciplina objednjenih u jednu odnosno policijsku naučnu disciplinu sa svojom bazom koja je utemeljena na praksi više nego na određenoj stručnoj disciplini, sve imajući u vidu da u Bosni i Hercegovini za sada ne postoje naučne baze koje proizvode nastavno osoblje na akademijama već takav vid obrazovnih procesa na akademijama u Bosni i Hercegovini produkt su struke (kroz rad u policiji) ili kroz rad na drugim poljima usko vezana za policijski posao. Također, za bitnim smatramo navesti i činjenicu da su policijske akademije oficijalno nenaučne discipline, dakle po završetku istih se ne dobija čin u rangu lica koje je po završetku obrazovnog ciklusa steklo stepen znanja ekvivalentan stepenu znanja akademskih nivoa, magistra nauka ili doktora nauka, a sve iz razloga što je upravo nastavno osoblje na istim prevashodno osoblje koje je operativno ne angažovano na terenu u formi policijskih službenika, već da su isti propisima upravo službenici koja imaju stepen znanja (formalno ne utemeljen na naučnom nivou kroz završetak studija koji bi ih direktno usmjerio na prenošenje znanja policijskim službenicima) odnosno da službenici i/ili profesori koji predaju takvu nastavu velikim dijelom imaju često samo iskustvo ili samo teorijsko znanje u poslu sa određenim kursevima koje bi za sada upotpunile sa apsketa prenošenja znanja pristup kandidatima koji su već formalno (po prijemu na akademiju mlađi inspektori, dok to ne dobivaju nakon formalnog akademskog obrazovanja za teritoriji FBiH).

Gledajući na ovu pojavu naučno nastavnog izvođenja obuke prema svim segmentima kao i u cjelosti smatramo da bi bilo neophodno potrebno pronaći adekvatan pristup odnosno odnos nastavnog osoblja kroz posebne akademije i/ili fakultete gdje bi se naučno – nastavna baza provodila prema praksama zemalja EU, a sve kako bi se odredilo prethodno pitanje načina i okolnosti prenošenja samog znanja i vještina imajući u vidu predmetnu legislastivu koja je zastupljena u zemljama EU, gdje je segment prenošenja znanja od kompetentnih osoba prema policijskim službenicima tretiran na jedan vrlo efikasan način. Takav vid prenošenja znanja bi umonogome poboljšao ukupnost plasiranja prenesenog znanja i vještina obzirom da policijski službenici vlastito znanje primjenjuju svakodnevno i to postupajući prema zakonskim odrebama

gdje opet često budu suočeni da na licu mjesta prema situaciji budu primorani odrediti stepen ugrožavanja pojedinog dobra (javnog ili privatnog) pa i propisa iz različitih oblasti, pa kada se uzme u obzir specifičnost rada i postupanja policijskih službenika na terenu i njihov angažman u društvenoj sferi, tada se može zaključiti da se radi o poslovima gdje je kompleksnost obavljanja poslova najviša. Upravo kompleksnost policijskog posla odnosno efektivno upravljanje situacijom u kojoj se zadese policijski službenici prilikom rada često određuje i ishod takve situacije a koja je od krucijalnog značaja u društvu. Prema tome, veća pažnja trebala bi se trebala usmjeriti prema nastavnom osoblju koji predaju nastavu na obrazovnim institucijama, a kada se to i učini, korisno bi bilo oformiti i smjerove unutar visokoškolskih ustanova, gdje bi se sa pristupom policijskoj struci u konačnici pristupilo i ranije odnosno kroz srednjoškolsko obrazovanje za čin policajca ili kroz fakultetsko obrazovanje za čin inspektora i to po uzoru na nastavnu bazu Fakulteta bezbjednosti na Univerzitetu Banja Luka. Uporedo sa navedenim, kroz osvrt i shodni zaključak, istodobno bi od značajne koristi bilo potrebno uvesti i obrazovni model za lica koja u perspektivi žele prenositi stečeno znanje policijskim službenicima, kao što je to određeni vid pedagogije kao nauke u akademskom smislu, pa bi nesumnjivo kroz takav model pristupa prenošenje znanja policijskim službenicima na obuci bilo uveliko potpunije, jer bi na taj način policijski službenici koja oni profesionalno osobljavaju u konačnici imala naučna zvanja koja bi oslikavala kako stručni momenat (nesumnjivo da ga imaju i kroz trenutni vid zvanja) tako i veću efektivnost prilikom prenošenja znanja na policijske službenike, jer vidljivo je da postoji velika razlika između prenošenja znanja i shvatanja takvog znanja od profesora iz društvene sfere i profesora koji bi se ovim načinom obrazovala u smjeru prenošenja znanja policijskim službenicima kroz fakultetsko obrazovanje prema ciklusima.

Unatoč tome da postoje usmjerenja na drugom i trećem ciklusu prema bolonjskom principu visokogobrazovanja, od koristi bi bilo takvu praksu proširiti na prvi ciklus ili je pak dodatno produbiti u drugom i trećem ciklusu na određenim fakultetima, gdje bi se upravo kroz sticanje zvanja magistra nauka i doktora nauka stekla zvanja poput Magistra policijskih nauka ili Doktora policijskih nauka, tim više jer bi se objedinio cjelokupan nastavni plan koji je neophodan profesoru koji predaje nastavu, a u konačnici objednila i mogućnost prenošenja znanja policijskom službeniku bilo da se radi o rangu policajca ili rangu mlađeg inspektora kao policijskih službenika. Na kraju bitnim za istaknuti cijenimo navesti i model koji bi se mogao

vrlo efektivno primjeniti u Bosni i Hercegovini, a gdje bi obuka policijskih službenika bila vjerovatno produktivnija u smislu krajnjeg produkta (kvalitetno obrazovan policijski službenik) i to na način da bi se primjenom gore navedenog modela obrazovanja samog nastavnog kadra analogno primjenila obuka policijskih službenika u sferama rada policije i to uzimajući u obzir trenutne nadležnosti policije na teritoriji FBiH gdje postoji veliki broj uprava policije, te posljedično veliki broj ministarstava, a samim tim i Zakona o unutrašnjim poslovima i Zakona o policijskim službenicima koji i ne tretiraju obrazovanje u onoj mjeri u kojoj bi trebalo, pa bi modelom eventulanog Zakona o policijskoj obuci kantonalnih koji bi opet nesumnjivo morali biti usklađeni ili pak federalnog nivoa uspostavio jedan jedinstven način i naprijed usklađeni pripadajući propisi koji bi decidno normirali uslove i načine izvođenja nastave, kao i sve one posljedične efekte jedinstvenog obrazovanja, kako bi se pokušala izbjeći neuravnotežena primjena stečenog znanja na nivou Bosne i Hercegovine. Pored pomenutog, usko vezano za sve gore navedeno, cijenimo ukazati i na činjenicu koja bi također uveliko pozitivno doprinjela općoj sigurnosti i to kroz uvođenje obrazovnih modela policijskih službenika iz evropske unije upravo u sistem obuke policijskih službenika u Bosni i Hercegovini na gore opisani način sa konkretnijim obrazovanjem na značaj onih pojava koje su geografski i kulturološki gledano više zastupljene na području Bosne i Hercegovine od koruptivnih pojava i pripadajućih elemenata, preko trgovine ljudima, finansijskog kriminala, cyber kriminala, kriminalnih aktivnosti vezanih za promet oružjem sa akcentom na položaj Bosne i Hercegovine u tranzintom smislu, značaja migrantskim tokovima obzirom na vanjske šengen granice Bosne i Hercegovine, kao i uticaja svjetskih poredaka na Bosnu i Hercegovinu i svih pratećih efekata koje sa sobom obavezno proizvode takvi uticaji i sve to kroz inkorporaciju u nastavni plan i program obuke kadeta na policijskim akademijama, a koje se nesumnjivo mogu efektivno tretirati samo i isključivo kroz vremenski duže i nastavno usmjerenije obrazovanje nastavnog kadra, a samim tim i policijskog službenika kao finalnog državnog produkta po završetku akademije.

Na kraju uzimajući navode iz elaboriranih primjera policijske struke i policijske naobrazbe kao jedne cjeline koja je izrazito neophodna sa svim svojim specifičnostima i svim svojim načelima koja su izrazito neophodna za objedniti u jednu cjelinu koja bi u svom vrhuncu dostigla stepen organiziranosti, a samim tim i spremnosti na odgovore novonastalih sigurnosnih izazova počevši od procesa globalizacijskih tokova, novih tehnika, metoda nastupa negativnog unutrašnjeg i

negativnog ino.faktora bilo da su one ciljane i usmjerene ili da su one produkt nekog drugog nastupa koji primarno nije štetan ali čije su posljedični efekti štetni po interese zemlje ili onih metoda koje imaju zamisao prikriveno negativno nastupiti u strukturama države u svim resorima, samo obrazovanje policijskog kadra treba biti jedno sveobuhvatno strukturisanje profila policijskog službenika svih nivoa, a sve kako bi se u konačnici takva prijetnja ukoliko postoji, pravovremeno prepoznala i otklonila, ali i kako bi se takva prijetnja ili njoj slične u perspektivi prepoznale prije samih štetnih reperkusija na državni aparat odnosno otklonile u početnoj fazi namjere da se nešto i nekada realizuje, naročito kroz pravovremeno prepoznavanje štetnih i negativnih uticaja svih segmenata svjetskih tokova na državu. Pri čemu se naročit akcenat stavlja na odgovor države kroz dovoljno obrazovane policijske službenike prema onim ili onome koji želi naštetiti interesima države a samim tim i državnoj politici koju provodi putem organa vlasti.

Prema tome generalna hipoteza je prema svemu naprijed navedenom u svom suštinskom dijelu u određenoj mjeri potvrđena kao hipotetička tvrdnja da ipak trenutna odnosno sadašnja baza prema kojoj se policijskih službenici u Bosni i Hercegovini obrazuju nije dostatna kako bi se u potpunosti proveo jedan zaista kvalitetan i konačan vid policijskog obrazovanja, obzirom da su metode, prakse i mnogobrojna druga metodološka dostignuća u prenošenju znanja prema policijskim službenicima u određenoj mjeri i zastarjela u kontekstu savremenih dostignuća i izazova na polju sigurnosti, odnosno svih njenih bitnih karakterisitika. Također za istaknuti smatramo bitnim navesti i činjenicu da se prema dosadašnjem modelu izvođenja naučno – nastavne baze i programa obuke policijskih službenika u potrebnoj mjeri ne nalaze oni prijeko potrebni segmenti obuke i postupanja sa izazovima modernih sigurnosnih izazova poput cyber zaštite, prevencije modernih načina izvršenja krivičnih i prekršajnih segmenata zakona, a što se naročito ogleda u segmentima prijetnji koje nije moguće otkloniti standardnim metodama koje su u javnom prostoru sve prisutnije. Pored toga, preventivno djelovanje kroz represivni aparat je trenutno oslonjen na isključivi rad policijskih službenika na terenu iako se prijetnje koje dolaze prema javnom prostoru sve više upućuju iz virtuelnog i njemu povezanog prostora, pa isto tako cijenimo za istaknuti da se upravo tehnološka dostignuća u kontekstu obuke policijskih službenika trebaju podići na nešto viši nivo, naročito kada je riječ o tačnom, preciznom i nadasve preventivnom djelovanju policijskih službenika na terenu. Sve navedeno u konačnici utiče na samu karijernu ulogu trenutnog obrazovnog modela prema kome se policijski službenici u svome

radu i postupanju trebaju obučiti, te kroz naknadne obuke specijalističkog tipa za policajce na terenu približiti prijetnjama koje su aktuelne, a sve iz razloga kako bi se karijerna dostignuća kroz stečena znanja i vještine bila moguće primjenjiva u svakom pogledu i u svakom aspektu rada i to bilo da se radi o složenim izazovima ili onim nešto jednostavnijim, ali koji dolaze iz kompleksnih sigurnosno interesantnih sredina.

Osvrćući se na hipotezu ovog rada da političko uređenje de jure i de facto određuje sistem sigurnosti i samu organizaciju, ono što direktno oslikava takav hipotezni vid jesu upravo odlike Zakonskog uređenja prostora rada policijskih službenika kroz Zakonska i podzakonska rješenja, a koja direktno utiču na rad, postulate, principe, načine, te ostale faktore samog postupanja policijskih službenika na terenu. Jedan od ključnih hipotetičkih karaktera ove hipoteze da „Političko uređenje de jure a samim i tim de facto određuje sistem sigurnosti i samu organizaciju unutar policijskih agencija jeste upravo činjenica vezana za određene normativne akte gdje su u pojedinim kantonima unutar federacije kantonalni zakoni a naročito Zakon o plaćama i naknadama u organima vlasti Kantona Sarajevo, Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira i Zakon o nabavljanju držanja i nošenju oružja i municije u svojim sankcijskim normama blaži ili strožiji u zavisnosti od kantona do kantona. Također, pandemija COVID-a 19 je na Zakon o JRiM uticala na način da je isti morao biti izmjenjen u smislu odredbe o naredbi lica i prekršaja jer je tada sudska praksa pokazala da su se sankcionisane osobe oslobađale krivice kod nadležnog suda. Osvrćući se na poprilično neizjednačene visine plata za policijske službenike među kantonima kao i među entitetskom nivou isti također utiču na motivaciju za predaniji rad i shodno tome efikasnije ispunjavanje ciljeva i zadataka na očuvanju javnog interesa.

Uporedo sa kantonalnim propisima, propisi iz oblasti krivice bilo prekršajne ili krivične na teritoriji Bosne i Hercegovine također, variraju od entiteta što može predstavljati izazov kod prekršajnog ili krivičnog gonjenja za lica i shodnog prenošenja radnji u entitet odnosno područje gdje je za isto djelo, odnosno njegov supstrat namjenjena blaža kazna. Pored zakonskih pretpostavki, niži normativni akti poput pravilnika i slično također utiču na rad policijskih službenika, posebno u dijelu kada se niži zakonski akti odnose na formalne stvari poput

Pravilnika o izgledu uniforma i slično, ali gdje se također mogu ugraditi elementi koruptivnih i drugih povezanih pojava koje nesumnjivo narušavaju integritet kako same upravne organizacije tako i u konačnici policajca na terenu.

U kontekstu hipoteze da „*Koordinacija između poprilično velikog broja policijskih agencija na prostoru BiH predstavlja problem zbog izostanka unificiranog modela obuke i principa rada, a koji se reflektuju kroz različite vidove stručnog usavršavanja budućih policijskih kadrova*“, ista se može tumačiti kao postojana obzirom da je veći broj policijskih agencija odgovoran nadležnim tužilaštvima odnosno prema državnom nivou do kantonalnom u 14 policijskih agencija postoji 14 operativnih nadležnosti. Jedan od temeljnih problema jeste operativna angažiranost FUP-a odnosno Federalne Uprave policije koja postupa po zahtjevima kantonalnih i drugih tužilaštava a primjera radi Federalna uprava policije bi trebala opet analogno kantonalnim mupovima koje imaju kantonalna tužilaštva na čije naredbe postupaju ista postupati po naredbi federalnog tužilaštva uzimajući u obzir međukantonalni kriminal i domen organiziranosti kriminalnih grupacija iz kantona u kanton, a sve cijeneći geografski prostor kantona koji uvijek gravitiraju prema susjednom naročito kroz putnu infrastrukturu. Govoreći o naprijed navedenom, apostrofiramo činjenicu da su kapaciteti FUP-a za sada poprilično neiskorišteni u odnosu na stvarnu mogućnost kako operativnog tako i administrativnog karaktera posebice iz razloga što je federalni organ iz domena administracije obavljao poslove IDEEAA-e do uspostavljanja iste. Pored toga, kapaciteti FUP-a su u velikoj mjeri svedeni na podršku u radu kantonalnim policijskim agencijama a prije svega u domenu vještačenja i dokumentovanja organiziranosti kriminalnih grupa a što se opet može dovesti u mjesnu i stvarnu nadležnost SIPA-e u tom kontekstu. Prema tome organiziranost za sada funkcioniše na principu ad-hoc tužilačkih namjera, a ne zakonskim rješenjima. Vrijedno je pomenuti i izrazito slabu operativnu nadležnost DKPT-a na nivou operativnih akcija u BiH, posebice iz razloga što je to de facto Državna policija koja trenutno obavlja samo i isključivo nadležnost zaštite ličnosti i objekata iako je često ugroženost istih upravo od kriminalnih grupa koje se tretiraju kroz druge policijske agencije, pa je tako jedan od primjera slabe koordinarnosti protesti iz 2014. godine gdje je DKPT bio u nadležnosti zaštite objekata ali ne hapšenja počinioca napada na iste, pa gdje je

naknadno uslijed isprpletenih nadležnosti DKPT pretrpio gubitke ali ne i operativno djelovao na terenu iako je po zakonskoj zamisli DKPT upravo policija. Još jedan eklatantan primjer jeste teroristički napad iz 2011 godine na ambasadu SAD-a u Bosni i Hercegovini gdje je DKPT ponovno bio operativno osuječen u angažmanu, dok je SIPA preuzela operativni posao neutralisanja i hapšenja počinioca, a što je prouzrokovalo može se slobodno reći “kašnjenje u reakciji” gdje je počinioc djela mogao biti ranije neutralisan, ali se je čekao angažman SIPA-e uz ponovno apostrofirano koordinaciju državnog tužilaštva Bosne i Hercegovine i SIPA-e.

Kroz cjeloživotno učenje, mogućnost usvajanja, unapređenja ili proširenja znanja, vještina i stavova, mogućnost i potreba razvoja vlastitih potencijala u različitim periodima života, razvoj sposobnosti, i potreba za priznanjem svih stečenih vještina postignutih u drugačijim okruženjima su mogući samo ukoliko postoji jednaka šansa za sve policijske službenike da usvoje ista. Ono što jeste cilj policijskog obrazovanja i obuke jeste priprema, odnosno sticanje osnovnih kompetencija za obavljanje policijskih poslova što samim tim potvrđuje hipotezu *da jedinstveni i sveobuhvatni model obrazovanja i obuke policijskih službenika nesumnjivo pozitivno utiče na cjelokupan sigurnosni sistem.*

Literatura

a) Knjige

1. Abazović, Mirsad (2012). Državna bezbjednost-Uvod i temeljni pojmovi- Izmijenjeno i dopunjeno izdanje.Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije
2. Bajramović, Zlatan (2022) .Upravljanje ljudskim resursima sigurnosnog sektora Bosne i Hercegovine [Elektronski izvor]. 2. dopunjeno izd. - El. knjiga. - Sarajevo : Fakultet političkih nauka. Dostupno [https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2022/03/UPRAVLJANJE%20LJUDSKIM%20RESURSIMA_ZLATAN%20BAJRAMOVIC%20\(1\).pdf](https://fpn.unsa.ba/b/wp-content/uploads/2022/03/UPRAVLJANJE%20LJUDSKIM%20RESURSIMA_ZLATAN%20BAJRAMOVIC%20(1).pdf) pristupljeno 04.05.2023.
3. Beridan, Izet (2008) Politika i sigurnost, Sarajevo: Fakultet političkih nauka

4. Beridan, Izet (2003) Konflikti, Sarajevo: Fakultet političkih nauka
5. Cikotić, Selmo (2010b). Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće Kongresa Bošnjачkih Intelektualaca
6. Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris i Subašić, Nihad (2018). Nacionalna sigurnost i privatna zaštita. Sarajevo: Fakultet političkih nauka
7. Collins, Alan. (2010). Savremene sigurnosne studije. Zagreb: Centar za međunarodne i sigurnosne studije i Politička kultura
8. Beridan Izet; Smajić Mirza i Turčalo Sead (2018). (Geo)politički i sigurnosni izazovi demokratskoj konsolidaciji tranzicijskih država: slučaj Bosne i Hercegovine dostupno putem interneta <https://hrcak.srce.hr/file/308702> pristupljeno 23.03.2023.
9. Čutura, Damir; Emikić, Halid; Golijanin, Mirko i sur. (2010). Rad policije z zajednici u Bosni I Hercegovini – Priručnik, dostupno putem interneta https://radovi.foi.hr/build/files/Preporuke_citiranja_i_referenciranja_primjenom_stila_referenciranja_APA.pdf pristupljeno 02.01.2023.
10. Grizold, Anton; Tatalović, Siniša; Cvrtila, Vlatko (1999). Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti. Zagreb: Fakultet političkih znanosti
11. Horvat Alen, Vencl Krešimir i Pušeljčić Mato. "Cjeloživotno obrazovanje kao aktivnost menadžment ljudskih potencijala u hrvatskoj policiji". Društvena i tehnička istraživanja 1: dostupno putem interneta <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=911727> pristupljeno 02.01.2023.
12. Kržalić, Armin (2011). Pregled reforme sigurnosnog sektora u Bosni i Hercegovini. Centar za Sigurnosne Studije. Dostupno putem interneta <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=270261> pristupljeno 22.04.2023. godine

14. Masleša Ramo (2001). Teorije i sistemi sigurnosti. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.
15. Lj. Mitrović – N. Grbić-Pavlović: (2015).“O značaju i trenutnom stanju policijskog obrazovanja u Republici Srpskoj”, Akademija nauka i umjetnosti Republike Srpske, Naučni skup: DEJTONSKI MIROVNI SPORAZUM – DVADESET GODINA POSLIJE
16. Palmiotto, M.J., Birzer, M.L. and Prabha Unnithan, N. (2000), "Training in community policing: A suggested curriculum", Policing: An International Journal.
17. Sikavica, Pere, Bahtijarević-Šiber, Fikreta i Pološki Vokić, Nina (2008). Temelji menadžmenta. Zagreb: Školska knjiga dostupno putem interneta <https://www.scribd.com/document/494768854/2-Sikavica-Temelji-menad%C5%BEmenta-2008#> pristupljeno 21.02.2023.
18. Smajić Muhamed (2011). Međunarodne organizacije i sigurnost Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu. Sarajevo: Dobra knjiga
19. Spahić, Taib (2005). Policijska obuka u Evropi. Jedinstvo u raznolikosti - Police Training in Europe. Unity in Diversity. Holzkirchen, dostupno putem interneta https://bibliographie.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/124775/Band%204%20Spahic_PDF_A.pdf?sequence=4 pristupljeno 15.09.2022.
20. Spahić, Taib (2012). Razvoj nacionalnih policija u Evropi. CPU: Sarajevo, dostupno putem interneta <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=830197> pristupljeno 10.09.2022.
21. Spahić, Taib (2008). Sigurnosne determinante demokratske tranzicije policije u Bosni i Hercegovini. CPU: Sarajevo, dostupno putem interneta <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=846543> pristupljeno 23.05.2023.
22. Šikman, Mile i Lalić, Velibor (2013). A New Concept of the Police and Policing in Republika Srpska (Bosnia and Herzegovina). In Gorazd Meško, Charles B. Fields, Branko Lobnikar, Andrej Sotlar (Eds.), Handbook on Policing in Central and Eastern Europe. Springer: New York dostupno putem interneta:

https://www.researchgate.net/publication/322505284_A_New_Concept_of_the_Police_and_Policing_in_Republika_Srpska_Bosnia_and_Herzegovina_27.09.2022 pristupljeno 10.09.2022.

23. Šikman, Mile (2017). Izazovi policijske obuke i stručnog usavršavanja-25 godina iskustva, Časopis Bezbjednost, policija, građani, 2/17, Banja Luka, 32 dostupno putem interneta https://www.researchgate.net/publication/332303291_Izazovi_policijske_obuke pristupljeno 10.09.2022.

24. Tatalović Siniša, Bilandžić, Mirko (2005). Osnove nacionalne sigurnosti. Zagreb: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske.

25. Velić Ante; Orlović Ante (2018). Izvorni znanstveni članak: Upravljanje ljudskim potencijalima - percepcija policijskih službenika u obrazovanju i razvoju karijera u policiji, dostupno putem interneta <https://hrcak.srce.hr/file/299647> pristupljeno 21.02.2023.

b) Enciklopedije, leksikoni i rječnici

1. Beridan, Izet, Tomić, Ivo. i Kreso, Muharem. (2001). Leksikon sigurnosti. Sarajevo: DES.

2. Miljković, Đorđe (1975). Politička enciklopedija. Beograd

c) Radovi u časopisima i zbornicima

1. Beridan Izet; Smajić Mirza i Turčalo Sead (2018). (Geo)politički i sigurnosni izazovi demokratskoj konsolidaciji tranzicijskih država: slučaj Bosne i Hercegovine dostupno putem interneta <https://hrcak.srce.hr/file/308702> pristupljeno 23.03.2023.

2. Brkić, Kemal (2005). Evropska policijska misija u Bosni i Hercegovini. Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Kriminalističke teme Br. 1-2 (299-306 str.)

3. Mitrović, Lj. (2005). Savremeni aspekti policijskog obrazovanja. Časopis Bezbjednost Policijski Građani, 2/05, Banja Luka.

4. Smajić, Mirza (2009). Obrazovanje i obuka policijskih snaga u Bosni i Hercegovini. Časopis za društvena pitanja „PREGLED“ broj 1, januar - april 2009. godine (189.-211. str.).

d) Normativno-pravna dokumenta

1. Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi u BiH, „Službeni glasnik BiH“ broj 36/08.

2. Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH, „Službeni glasnik BiH“, broj 5/03

3. Zakon o policiji Brčko-Distrikta, „Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 31/09, 60/10 i 31/11

4. Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, „Službene novine Federacije BiH“, br. 2/96 43)

5. Zakon o unutrašnjim poslovima Republike Srpske, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 4/12

6. Zakon o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, broj 27/05.

7. Zakon o policijskim službenicima RS, Službeni glasnik RS, broj /20/2014

8. Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Sl. Glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07, 24/08

e) Internet izvori

<https://www.aeptm.gov.ba/bs/node/65>

<https://www.arhimed.edu.rs/blog/hijerarhija-potreba-iz-ugla-adolescenta/>

<https://eu-monitoring.ba/europeizacija-policije-u-bosni-i-hercegovini/>

<http://www.msb.gov.ba/onama/struktura/default.aspx?id=3057&langTag=bs-BA>

..